

LIST STUDENATA
EKONOMSKOG FAKULTETA
SVEUČILIŠTA U MOSTARU

GODINA V., BROJ 9

www.list-sef.org

SEF

**besplatan
primjerak**

SEF List studenata Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru

Glavni i odgovorni urednik
Ivica Skender

Zamjenik glavnog urednika
Igor Bradara

Uredništvo
Marina Zovko
Ana Džidić
Ivana Medić
Ana Perić
Ante Džidić
Jakov Marijanović
Nedjeljko Čuljak
Mate Hrkač

Suradnici
Anja Rebac, Manager,
Milenko Margeta, Marijana Novaković, Josipa Čarapina,
Štefica Krešić, Jozo Rajić

Lektor
Mario Glibić

Naslovница
Foto: **Zoran Ćavar**
Obrada: **Igor Bradara**

Adresa
Matrice hrvatske b.b.
88000 Mostar
Tel.: +38736 355 106; 063 428 267

Žiro račun
UniCredit Zagrebačka banka b.b.
3381002200372369

www.list-sef.org
e-mail:list_sef@net.hr

Grafičko oblikovanje i tisk
FRAM ZIRAL, Mostar

Naklada
1000 primjeraka

ožujak, 2007.

Cijenjeni čitatelji i čitateljice,

Nakon samo par mjeseci, novi SEF je tu, ponovo pred vama i to već deveti put. Naravno, kao što je to uobičajeno na samom početku sve vas lijepo pozdravljam i unaprijed vam zahvaljujem ako ste otvorili ovu prvu stranicu. A ukoliko imate hrabrosti i ne odustajete na samom početku, te ako okrenete još par stranica vjerujem da nećete požaliti.

Mogli ste sami primijetiti, a i mi smo to govorili, da su ostala glasila studenata na Sveučilištu više-manje utihnula, te da je SEF ostao zapravo jedini list koji predstavlja za naše uvjetne veliku studentsku populaciju. Zbog toga, nama je prenijeti studentima aktualnosti i zivanja koja se događaju u našoj okolini, a s druge strane, što je svakako još važnije od prvog, izraziti mišljenje i komentare svih studenata na spomenutu aktualnu problematiku i događaje. Naravno da to nije nimalo lako, dapače, teret je ogroman, pa nam je držati vagu na sredini, a jesmo li u tome uspjeli ocijenite sami.

Radi navedenog, u deveti broj SEF-a smo uz standardna obilježja koja prate ovaj list pokušali unijeti nešto novo. Svi ste primijetili nešto drugačiju naslovnicu nego inače, a čitajući dalje primijetit ćete da smo u list pokušali unijeti glas i dušu studenata. Jedna od novina su svakako komentari i članci potpisani od strane uredništva, tj. u njihovu pisanju sudjelovali su svi članovi uredništva.

Između ostalog, u ovom broju možete pročitati jako zanimljiv intervju s višim predavačem našeg Ekonomskog fakulteta mr. sc.

Milanom Todorovićem; i ovaj put donosimo članak suradničkog studentskog poslovnog lista iz Zagreba Manager; intervju s uspješnim bivšim studentom našeg fakulteta Slavenom Grizeljom; Novi život u studentskom domu; filmska čarolija te još mnogo zanimljivih tema.

Prije samog kraja, zahvalio bih se svim kolegama i kolegicama koji su pisali za SEF-a, a čiji članci se nisu našli u ovom broju (ne zbog kvalitete, nego zbog ograničenosti lista), te bih vas pozvao da ne odustajete i da dalje pišete za SEF.

Na kraju imam dužnost zahvaliti se još jednom u ime svih članova uredništva i u svoje ime, svima onima koji su omogućili izdavanje još jednog SEF-a: našem dekanu, prodekanima i ostalim profesorima; Studentskom zboru; veliko hvala svim našim sponzorima, bez kojih ovaj list sigurno ne bi izlazio.

Hvala i svima vama koji nas potičete na daljnji rad!

Nadamo se da smo svojom skromnom maštom i kreativnošću doprinijeli poboljšanju ovog broja.

Svi vaši komentari, bolje ideje, zanimljivi prijedlozi i sl. su dobro došli.

Do malog jubileja,

S poštovanjem i zahvalnošću,

glavni urednik
Ivica Skender

SADRŽAJ

3 Uvodna riječ

4 Intervju s višim predavačem mr. sc. Miljanom Todorovićem

Pišite, jer se pisanje uči pisanjem; i čitajte, jer je knjiga jedina alatka kojom se oštiri um

7 U susret 10. Međunarodnom sajmu Gospodarstva Mostar 2007.

Sajamski jubilej - Deset godina poslovnih uspjeha

8 Manager

Hrvatska izvozna ofenziva

10 Od Aljaske, do Meksika, to je ona druga slika Pit, i to je Amerika

Menadžerske kompenzacije

12 Ekspanzija hipermarketa

Kupujte kod nas jer mi nudimo samo najbolje...

14 Pažnja! Samo za one koji čuvaju novac u čarapama!

Vrijednosni papiri

15 Novorođenčad – najunosniji biznis u svijetu

Kupite si savršeno dijete....

16 Razlike u gospodarskoj razvijenosti

Usporedba razvijenih i nerazvijenih zemalja svijeta

18 Problemi pri zapošljavanju

Treba ulagati u društvo znanja

19 Ispecite pomfrit, i od ulja koje vam ostane napravite gorivo

Biogorivo – poštast novog milenija

20 Realizacija investicije od 100 milijuna KM

Početak radova u kampusu Sveučilišta u Mostaru

24 Odijelo ne čini čovjeka, ali čini biznismena

Dress CODE

26 Predstavljamo uspješnog bivšeg studenta našeg fakulteta

Intervju sa Slavenom Grizeljom

29 OFFICE 2007

30 Windows Vista

32 Predstavljamo novo vodstvo Studentskog zbora Sveučilišta u Mostaru

Intervju s predsjednicom Paulom Pranjić i zamjenikom predsjednice Zoranom Ćavarom

35 Gem, set, meč

Tenis i mit o Federeru

36 Poslije kiše dođe sunce

Novi život u Studentskom domu

40 AIESEC Mostar sprema novi projekt

Don't worry, he'll be back

42 Kakvo je vaše mišljenje o grafitim?

„Džaba nam je krečit“

44 Filmska čarolija

46 Anketa o čitateljskim navikama na našem fakultetu

Čitate na vlastitu odgovornost!

48 Nakon ankete o čitalačkim navikama

Najtraženije knjige iz ekonomije - postoje li?

49 Promocija novog albuma

Zoster - Festival budala

50 Studenti i profesori igraju nogomet!

Studenti – profesori – bez pobjednika

Pišite, jer se pisanje uči pisanjem; i čitajte, jer je knjiga jedina alatka kojom se oštiri um

IVICA SKENDER

U ovom broju SEF-a donosimo vam razgovor s višim predavačem na našem fakultetu mr. sc. Miljanom Todorovićem. Prije nego počnemo s pitanjima istaknuli bismo par zanimljivih činjenica o profesoru. Mr. sc. Miljan Todorović je jedan od rijetkih profesora koji je dostupan, otvoren i spremam pomoći studentima **svaki radni dan** u terminu od jedanaest do dvanaest sati; sudjelovao je do sada (od rata do danas) u komisiji za **375 diplomskih radova** (a prije rata u još više); profesor mr. sc. Miljan Todorović je **prvi napisao recenziju za studentski list SEF!**

Profesor je 1972. godine izabran za predavača na tadašnjem Odjeljenju Ekonomskog fakulteta iz Sarajeva u Mostaru (današnji Ekonomski fakultet), i ovim putem bismo istaknuli da je ovo **35 obljetnica njegovog rada** na Ekonomskom fakultetu. No čini se da tu nije kraj, jer je u sadašnjoj akademskoj 2006./07. godini angažiran kao predavač na Fakultetu prirodoslovno-matematičkih i odgojnih znanosti Sveučilišta u Mostaru, na poslijediplomskom studiju Geografske osnove planiranja u okolišu.

■ **Na samom početku pitali bismo Vas nešto o vašem školovanju. Ne tako veliki broj studenata zna da ste vi završili i stekli znanstveni stupanj magistra lingvističkih znanosti na Filozofskom fakultetu u Sarajevu, te da ste bili na specijalizaciji na Sveučilištu M.V. Lomonosov u Moskvi. Što nam možete reći o tome?**

Osnovno osmogodišnje školovanje završio sam u mjestu rođenja u šavničkoj općini, a gimnazisko u Ljubuškom. U gimnaziji su mi posebno bili zanimljivi jezici i književnost pa sam maturirao na Njegoševom pjesničkom stvaralaštvu. Nakon mature, upisao sam

se na Odsjek za slavenske jezike Filozofskog fakulteta u Sarajevu, na kojem sam diplomirao u siječnju 1967. godine. Ondje mi je, pored ostalih, profesorom bio naš poznati poliglot Rikard Kuzmić, koji je držao predavanja iz staroslavenskog jezika, poredbene gramatike slavenskih jezika, etimologije... On mi je bio i mentorom za magistarski rad *Neki ekonomski termini u Lenjinovom djelu Razvitak kapitalizma u Rusiji*. Obraćam toga rada stekao sam znanstveni stupanj magistra lingvističkih znanosti.

U svezi s Vašim drugim dijelom pitanja o specijalizaciji na Sveučilištu u Moskvi (MGU), koje nosi ime velikog ruskog znanstvenika Mihaila Vasiljeviča Lomonosova, mogu ukratko reći da sam na njemu boravio tijekom ljeta 1968. i 1969. godine i da sam početkom 1984. godine dobio šestomjesečnu stipendiju Sovjetske vlade da na tom sveučilištu radim doktorsku disertaciju pod vodstvom leksikologa Nikolaja Šanskog. No, kao što ni Napoleon nije mogao pobijediti rusku zimu pa je 1812. godine izgubio rat u Rusiji, nisam se ni ja mogao oduprijeti moskovskoj hladnoći, razbolio sam se i nakon 2 mjeseca boravka u ruskoj prijestolnici, po savjetu tamošnjih liječnika, vratio sam se u mediteranski Mostar.

■ **Profesor ste na kolegiju Uvod u stručni i znanstveni rad. Nema sumnje da Bolonjski proces i proces globalizacije pred nas postavljaju standarde i zahtjeve i u stručnom i u znanstvenom pogledu. Što mislite o kvaliteti znanstveno-istraživačkog rada i usavršavanja na Sveučilištu danas i hoćemo li moći odgovoriti izazovima koji nas sigurno neće zaobići?**

Još od Srednjeg vijeka, kad nastaju prva sveučili-

šta, pa sve do našeg doba, osnovna odlika studiranja bila je uvođenje studenata u znanstveni rad, dok je uporaba znanosti u praksi bila u drugom planu. Međutim, moderni pristup obrazovanju nalaže pripremanje mlađih ljudi za njihovu buduću profesiju na znanstvenim osnovama. U tome je osnovni smisao Bolonjskog procesa. Zato je suvremeniji pristup studiranju – rad u malim grupama u stalnoj suradnji nastavnika i asistenta sa studentima (interaktivnost) uz dosta stručne prakse, učenja stranih jezika i rada na računalima.

Što se tiče kvalitete znanstvenoistraživačkog rada na Sveučilištu, parafrazirat ću riječi predsjednika ANUBIH Božidara Matića. On je nedavno, koliko se sjećam, rekao da prohodnost diploma naših studenata neće osigurati Bologna, nego broj objavljenih radova sveučilišnih profesora u publikacijama s međunarodnom recenzijom.

■ **Vezano za prethodno pitanje, smatrate li da danas vlada jedna „diktatura relativizma“ inače u našem društvu i koliko je to dobro, a koliko pogubno za nas?**

Mada volim latinski jezik i cijenim snagu njegove leksike, riječ *diktatura* (lat. *dictatura*) mi se ne sviđa zbog toga što, između ostalog, označava ničim neograničenu, nikakvim zakonima nestegnutu vlast koja se oslanja na silu. Nije mi se sviđao ni izraz *diktatura*

proletarijata, ne sviđa mi se ni *diktatura relativizma*, sadržana u ovom Vašem pitanju. Ako pod njom podrazumijevate osrednjost, onda mogu reći da je ona česta, gotovo prevladavajuća, ne samo u našem društvu, nego i znatno šire, i mada se često čuje izraz *zlatna sredina*, smatram da osrednjost ni u čemu nije dobra i da u narodu za izraz zlatna sredina postoji dobar antonim – (*o)srednja žalost*. Uostalom, latinski naziv za osrednjost je *mediocritas*, a recite nekome da je mediokritet, pa ćete čuti i vidjeti reakciju.

■ **Kakvo je Vaše mišljenje o Bolonjskom procesu i provođenju odrednica Bolonje na Sveučilištu a onda i na našem ekonomskom fakultetu?**

Svoje mišljenje o Bolonjskom procesu izrekao sam u odgovoru na Vaše drugo pitanje, a što se tiče njegove primjene na našem sveučilištu mogu reći da su svi fakulteti, iako ne istovremeno, počeli raditi sukladno odredbama Bolonjske deklaracije, koju je potpisala i naša zemљa, no potrebno je prijeći dug i trnovit put od početka primjene Bolonjskog procesa do njegove konačne realizacije, za što su, između ostalog, potrebnici odgovarajući nastavni kadar, oprema i prostor. Zahvaljujući donacijama Vlade Republike Hrvatske, naše sveučilište će, vjerujem, u tome uspjeti.

Na našem fakultetu već druga generacija studira

po novom nastavnom planu i programima, usklađenim s Bolonjskim procesom, kojima se studentima osigurava suvremeno obrazovanje s aktivnjim sudjelovanjem studenata u tom procesu (redovito praćenje nastave, polaganje testova, kolokvija, pisanje referata, seminarских radova, izrada projektnih zadataka, rad u malim grupama, pogotovu na vježbama na kojima se ostvaruje jedna od proklamiranih vrijednosti u nastavi iz Bolonjskog procesa – interaktivnost).

■ Prema Bolonjskom procesu profesori bi trebali znati držati predavanja i na jednom stranom jeziku. Najčešće to je engleski. Osobno mislim da biste se Vi tu jako dobro snašli. Područje Vašeg interesa je primjenjena lingvistika (znanstveni stil i jezik). Koliko jezika poznajete, i jeste li neki od njih predavali?

Svaki akademski obrazovan čovjek trebao bi znati komunicirati bar na jednom od svjetskih jezika, profesori možda i na dva, no znanje stranih jezika je itekako važno i za studente, za prohodnost sa sveučilišta na sveučilište u Europi i svijetu uopće, za praćenje stručne literature itd.

Mada o sebi, sada gotovo pri kraju radnog vijeka, mogu sokratovski reći *Scio me nihil scire* (*Sad znam da ništa ne znam*), ipak da zadovoljim Vašu znatiželju, odgovorit ću da sam tijekom školovanja i studiranja stekao solidne osnove iz latinskog jezika (koji najviše i volim), staroslavenskog, njemačkog i ruskog. Dvadesetak godina bio sam predavač i docent ruskog jezika na Ekonomskom, Pravnom, Strojarskom i Građevinskom fakultetu u Mostaru

■ Danas bez aktivnog poznavanja jednog stranog jezika mlađi ljudi ne mogu dobiti posao. Koliko je to pozitivan stvar, a koliko se gube vrijednosti maternjih jezika? Svjedoci smo u našem jeziku već jako dobro ukorijenjene germanizacije.

Na ovo Vaše pitanje odgovorit ću poznatom latinskom rečenicom: *Quot linguas calles, tot homines vales* (*Koliko jezika znaš, toliko ljudi vrijediš*). Zato smatram

da je dobro što se od mlađih ljudi za dobivanje posla traži i aktivno poznavanje bar jednog svjetskog jezika. Uz to još i poznavanje rada na računalu. Time se ne ugrožava maternji jezik, pogotovo ne od akademski obrazovanih ljudi koji znaju cijeniti njegovu čistotu i ljepotu. Toga se treba plašiti od neukih ljudi koji, da bi se pokazali „obrazovanim“, upotrebljavaju strane riječi i tamo gdje za neki izričaj postoje dobre riječi materinskog jezika. Takvi me ljudi podsjećaju na nekadašnje seoske udavače kojima su zbog glupog prestiža vadili zdrave zube, a stavljali zlatne. Neznanje, koje mnogo brže napreduje od znanja, prijetnja je materinskom jeziku i protiv njega se teško boriti. O tome, između ostalih, svjedoče nazivi mnogih tvrtki i u našem gradu koji su najčešće stranog podrijetla, a nerijetko su i pogrešno napisani.

■ Sudjelovali ste u mnogim znanstvenim skupovima i kongresima s referatima i prijevodima na ruski jezik i s ruskog na naš jezik. Što nam možete reći o tome i koji su za vas najzanimljiviji radovi?

Na Fakultetu radim od 1972. godine i od tada do danas objavio sam u časopisima i zbornicima radova u Beogradu, Zagrebu, Sarajevu i Mostaru preko četrdeset stručnih i znanstvenih radova. Uz to sudjelovao sam s referatima (*conference paper*) na kongresima slavista u Moskvi i Budimpešti, te na kongresima Društva za primijenjenu lingvistiku Jugoslavije u Beogradu, Zagrebu, Sarajevu i Herceg Novom. Bio sam recenzent jednog sveučilišnog udžbenika i nekoliko stručnih i znanstvenih radova iz primijenjene lingvistike. Prevodio sam s ruskog, bugarskog i makedonskog na naš i s našeg na ruski jezik.

Svi ti prijevodi bili su mi na svoj način zanimljivi, jer da nisu, ne bih na njima ni radio. Ako zaista neke moram izdvojiti, onda su to prijevodi s ruskog jezika: *O terminu prirodni jezik; Mozak, pamćenje i znanje jezika; Godina Solženjicina*.

Zanimljivi su mi i tekstovi koje sam preveo i objavio u Zborniku radova našeg fakulteta 2001. i 2002. godine, broj 10 i 11. To su radovi: *Protuznanstvene težnje*

u razvoju znanosti i Znanstveni aspekti informatike.

Na kraju da kažem da je za mene najveći izazov bio prijevod knjige *Gospine poruke* s hrvatskog jezika na ruski jer je tamo bilo prijevoda i religijskih pojmoveva, ali svjestan toga da je religija, uz jezik i umjetnost, najstariji izraz ljudske posebnosti i da je djelomično biogenetski programirana u čovjeku, ustrajao sam u prevođenju te knjige i vjerujem da sam uspio ruskom čitatelju i posjetitelju Međugorja približiti Gospine poruke.

■ Od izdavanja ovog studentskog lista prisutni ste na svim prezentacijama, i naš ste redoviti kritičar. Kao što smo i spomenuli prvi ste napisali i recenziju za naš list. Jeste li zadovoljni kvalitetom lista SEF?

Točno je to da sam od objavljuvanja prvog broja studentskog lista SEF njegov redoviti čitatelj. Štoviše, bio sam jedan od njegovih prvih recenzentata. Sjećam se da sam u toj recenziji o njegovom nazivu rekao da je više značan: prvo, da kao kratica SEF označava studente ekonomskog fakulteta koji su njegovi izdavači i drugo, da riječ sef koja dolazi od engleske *safe* označava nešto u čemu se čuvaju dragocjenosti. I dalje sam na tom tragu da mu oba spomenuta značenja odgovaraju. SEF jest vaš list, list studenata Ekonomskog fakulteta Sveučilišta u Mostaru, u kojem objavljujete i čuvate od zaborava neke svoje dragocjenosti, jer samo ono što je zapisano ostaje (*Vox audita perit, littera scripta manet*). Kvaliteta lista je dobra, premda ništa nije tako dobro da ne može biti i bolje.

■ Poruka čitateljima SEF-a!

I na kraju, zahvaljujem uredništvu i glavnom uredniku lista SEF što ste se sjetili povodom 35. obljetnice mojega rada na Fakultetu objaviti ovaj razgovor sa mnom. Ranije sam već rekao da zapisano ostaje.

Čitateljima SEF-a, prije svega studentima, poručujem: Pišite jer se pisanje uči pisanjem i čitate jer je knjiga jedina alatka kojom se ostri um.

SAJAMSKI JUBILEJ

Deset godina poslovnih uspjeha

Mostarski sajam postao je prepoznatljiv diljem Europe, a ove će godine proslaviti jubilarnih deset godina poslovnih uspjeha. Postanite i vi dio toga!

ANJA KRAJINOVIC

Jubilarni, deseti po redu Međunarodni sajam gospodarstva Mostar 2007. održat će se od 27. do 31. ožujka u prostoru Slobodne zone Hercegovina. Ovim će se obilježiti deset godina uspješne tradicije koja je Mostar vinula u sam vrh sajamske Europe, a i šire. Treba pak posebno naglasiti da je to već, u širim razmjerima, afirmirana gospodarska manifestacija, koja je uspjela privući povjerenje brojnih poslovnih tvrtki diljem Europe. Zahvaljujući kvalitetnom radu i dugotrajnim pripremama, Mostarski sajam iz godine u godinu bilježi bolje poslovne rezultate te kvalitetnije odgovara brojnim zahtjevima izlagača.

Austrija – zemlja partner

Na drugoj strani, posebno treba naglasiti

da je ovo jedna od rijetkih prilika u kojoj domaći proizvođači mogu kvalitetno prezentirati proizvode i postići određene uspješne rezultate u poslovnim odnosima sa stranim partnerima, ove godine prvenstveno s izlagačima iz Austrije. Naime, značajna je činjenica da je ovogodišnja zemlja partner Republika Austrija, visoko razvijena članica europske obitelji. S jedne strane, prema brojnim ocjenama u medijima, ovim je Austria pokazala koliko cijeni Mostarski sajam, a samim time i našu zemlju. S druge strane pak, ne treba zaboraviti i činjenicu da je Austria jedna od vodećih stranih ulagača u našu zemlju. Ovo će i za njih, u svakom slučaju, biti prilika da se predstave domaćoj publici i izlagačima, što je naročito značajno u bankarskom sektoru. Podsećamo, dosadašnja iskustva su pokazala da su s prijašnjim zemljama partnerima sklo-

pljeni brojni poslovni ugovori te će se na ovom sajmu domaćim izlagačima pružiti jedinstvena prilika za sklapanje vrijednih ugovora s austrijskim izlagačima. Najbolji primjer toga je Mađarska, prošlogodišnja zemlja partner, koja je za vrijeme održavanja sajma sklopila više od 50 ugovora o poslovnoj suradnji s domaćim tvrtkama. Međutim, ovo je izvanredna prilika i za turističku promociju grada i regije te tako sajam ima veliki gospodarski značaj za cijelu regiju, a i državu.

Izlagači iz trideset zemalja

Inače, na ovogodišnjem će se sajmu predstaviti izlagači iz tridesetak zemalja, gdje su najzastupljeniji izlagači iz Hrvatske, Italije, Srbije, Crne Gore te Mađarske i Slovenije. Sajamska manifestacija održava se na više od 17.000 četvornih metara unutarnjeg i 10.000 vanjskog prostora, a ovogodišnji će sajam biti sastavljen od tri cjeline, i to redovitog Općeg sajma gospodarstva, te dvije specijalizirane manifestacije: Sajma vina i vinogradarske opreme i Sajma knjiga. Na drugoj strani, ni u kojem slučaju ne treba zaboraviti spomenuti izvrnu suradnju s hrvatskim gospodarstvenicima, koji su se u proteklih deset godina pokazali kao veliki prijatelji sajma. Program izlaganja je doista šarolik te će se naći nešto za svakoga, a tu je i neizostavni revijalni karakter za one kojima poslovne prilike nisu uvijek na prvom mjestu. Naime, organizatori sajma su najavili brojne kulturno-zabavne sadržaje, među kojima su degustacije na gastronomskim štandovima s popularnim osobama i modne revije. Bit će tu dosta pjesme i zabave za sve uzraste, a da se ne bi zaboravio jubilarni slavljenički karakter organizatori su vam pripremili nagradnu igru s osobnim automobilom kao glavnom nagradom. Za svakog ponešto, zar ne?!

Hrvatska izvozna ofenziva

Hrvatska je posljednji put 1992. godine imala pozitivnu vanjskotrgovinsku bilancu. Od tada stvari kreću na lošije. Prošle godine Hrvatska je izvezla na strana tržista roba u vrijednosti 10,37 milijardi dolara, uvezla robe za 21,49 milijardi dolara, a vanjski dug premašuje 30 milijardi eura. Krajnje je vrijeme bilo da se poduzmu konkretnе mјere za oživljavanje hrvatskog gospodarstva.

Što je zapravo HIO?

„Hrvatska izvozna ofenziva“ je projekt koji je pokrenut 14. lipnja 2006. godine, prema odluci Vlade Republike Hrvatske. Ministarstvo gospodarstva, rada i poduzetništva je nositelj projekta u suradnji s partnerom projekta, udrugom Hrvatskih izvoznika te članovima projekta Hrvatskom gospodarskom komorom, Hrvatskom obrtničkom komorom, Hrvatskom udružom poslodavaca i Hrvatskom bankom za obnovu i razvitak. To je prva strategija koja sadrži operativni akcijski plan aktivnosti, nositelje, ciljeve, mjerjenje rezultata. Na izradbi strategije je sudjelovalo stotinjak domaćih stručnjaka, gospodarstvenika i djelatnika državne uprave te konzultant dr.Karl-Heinz Dernoscheg, član skupine Austrijske izvozne ofenzive, sa svojim suradnicima. Izrada strategije je trajala 6 mjeseci i konačno je predstavljena javnosti 22. siječnja. Ovim su se projektom objedinile potrebe izvoznika za konzistentnom potporom te uzajamnom suradnjom i povezivanjem.

Ciljevi izvozne ofenzive

HIO ima 4 temeljna cilja u njezinom prvom trogodišnjem razdoblju do 2010. godine. Prvi cilj je povećanje broja izvoznika za 25% kako

bi se povećao ukupni broj tvrtki koje izvoze, dakle dobiti 13.800 izvoznih poduzeća. Prošle godine je 10.951 poduzeća izvozilo. No samo 7.916 poduzeća izvozilo je više od 10.000 eura godišnje, a među njima je bilo tek 7.497 pretežnih izvoznika tj. tvrtki koje više izvoze nego uvoze. Drugi cilj ofenzive je promjena strukture izvoza odnosno povećanje udjela izvoza proizvoda s dodanom vrijednošću. Za sada 70% našeg izvoza dolazi iz radno intenzivne djelatnosti, treba se povećati izvoz proizvoda temeljen na novim tehnologijama. Ovo je najpoželjniji iako i najsloženiji cilj koji nosi najveću korist jer osigurava veću ukupnu dobit, veću dugoročnu konkurenčnost i veću zaposlenost. Treći cilj je stvaranje 6 klastera za izvoz. Naime, u Hrvatskoj postoji 22 izvozna klastera, no oni nisu isključivo usmjereni na izvoz pa će se osnovati 6 isključivo izvoznih klastera po sistemu top-down, dakle država će odrediti prioritete i sektore formiranja. Četvrti cilj je usmjerena na zamjenu uvoznih proizvoda domaćom proizvodnjom odnosno povećanje konkurenčnosti proizvodnje repromaterijala i komponenti za složene proizvode.

Izvozni klasteri

Klasteri su skupine međusob-

no povezanih gospodarskih subjekata koji imaju za cilj postizanje zajedničkog cilja ili veći stupanj finalizacije proizvoda ili usluga. Korištenje klastera kao alata za razvoj hrvatske ekonomije osigurat će veći stupanj ukupne konkurenčnosti i otklanjanje problema usitnjenoosti proizvodnje i nedostatak postojećih proizvodnih kapaciteta. Stvaranje klastera po top-down principu ima zadatak otkloniti početne probleme oko uključivanja tvrtki u klaster kao i istraživanje međunarodnih tržista. Ova strategija kreće od toga što poduzetniku treba i kako mu olakšati put na strano tržiste. Budući da postojeći klasteri nisu izvozno orijentirani, osnovat će se 6 prvenstveno izvozno orijentiranih klastera i to: klaster Voda, klaster Male brodogradnje, klaster Tekstilodjeća, klaster ICT-rješenja, klaster Drvo-namještaj, klaster Marikultura-hrvatska riba. Klaster Voda predviđa ruđenje hrvatske vode stranom tržistu. Podrazumijeva okupnjavanje malih punionica i proizvodnju pod zajedničkom robnom markom. I klaster Male brodogradnje previđa okupnjavanje 14 malih škverova i proizvodnju pod zajedničkom robnom markom. Klaster ICT- rješenja predviđa umrežavanje ponuđača programskih rješenja i usluga, te

zajedničku pripremu za nastup na međunarodnim tržištima kao i razvoj novih aplikativnih rješenja za specijalizirane niše. Kod klastera Drvo-namještaj se planira povećanje stupnja dorade poluproizvoda, razvoj novih, te povezivanje s međunarodnim klasterima. Klaster Marikultura-hrvatska riba, predviđa povećanje kapaciteta ribogojilišta, uzbunjališta školjaka i rakova, te razvoj prepoznatljivih robnih marki. U Hrvatskoj je udio tekstilne industrije u ukupnoj gospodarskoj aktivnosti 7,6 posto i više je od 600 tvrtki koje se mogu uključiti u klaster. Ideja je, kao i kod ostalih, okrupniti velike i male proizvođače, smanjiti udio lohn poslova i ostvariti veću dodanu vrijednost na tekstilnim proizvodima. HIO će finansijski pratiti klaster sve tri godine, a novac koji daje moći će se trošiti na plaću klaster menadžera, tehničko usklađivanje proizvoda klastera, nabavku novih proizvodnih tehnologija, stručno osposobljavanje zaposlenih, te marketinške pripreme i prodajne aktivnosti. Svakom klasteru je namijenjeno do 2 milijuna kuna u prvoj godini ustrojavanja klastera.

Mišljenje hrvatskih izvoznika

Hrvatski izvoznici nisu dosad pokazali veliko oduševljenje projektom. Iako je strategija dobar početak, ističu kako ima još puno otvorenih pitanja. Ideja je dobra, no treba je dalje sustavno razrađivati i uvoditi potrebne promjene. Naglašavaju kako je potrebno puno rada i truda, kako s njihove strane, tako i od strane Vlade da određena strategija profunkcionira u praksi te kako treba urediti još neke

pretpostavke za poboljšavanje izvoza na koje se zaboravlja. Poduzetnici smatraju da im slobodne zone ne donose očekivane povlastice oko carina i PDV-a na repromaterijal. Projekti kvalitete naših proizvoda vrlo su rigorozne, nadmašuju čak i one na zapadnim tržištima. Izvoznici traže i smanjenje poreza i doprinosa na plaće, politiku koja će se temeljiti na gospodarstvu znanja, gdje bi iz strukovnih škola izlazio kvalitetan kadar, traže smanjenje ulaznih troškova koji su u 5 godina rasli 185 posto, osobito komunalija. Velik su im problem monopolii i nemogućnost dokazivanja dampinga te traže od „izvoznog tima“ da se pobradi tim njima trenutačno goleim problemima.

Potpore izvoznicima

Hrvatskim izvoznicima će se pružiti potpora za što lakše svladavanje prepreka za izvoz, za lakše plasiranje njihovih proizvoda na strana tržišta te će im se pružiti pravodobne informacije o stranim tržištima tako što će se osnovati

Ured HIO (pri Ministarstvu gospodarstva) koji će upravljati projektom, i to preko četiri stupa koje čine HUP, HGK, HOK i HIZ i Informacijski centar za izvoznike koji će raditi po načelu One Stop Shopa, odnosno sve će informacije poduzetnik moći dobiti na jednom mjestu. Nadalje, na Internetu će se postaviti informacije o tržištima i tenderima, baze podataka o potencijalnim kupcima i partnerima, lista izvoznika, tvrtke i osobe koje mogu poduzetnicima pomoći u probitku, sve o postupcima izvoza, edukacija o financijskim proizvodima, o preprekama izvoznika. Dodatno će se osnovati i šest centara koji će spajati proizvodnju s inovacijama i znanost, odnosno sveučilišta i veleučilišta s poduzetnicima. Poduzetnicima bi nadalje u sklopu strategije trebala biti ponuđena i nova rješenja prijevoza i logistike. U projekt će biti uključeno i Ministarstvo vanjskih poslova i europskih integracija – diplomati će naime morati ispunjavati obrasce i u ured HIO slati

izvešća u kojima izvoznicima predlažu konkretne mogućnosti na tržištima za koja su zaduženi. Objavljeni će biti i detaljni programi financiranja od strane hrvatskih ministarstava i institucija, kao i onih iz Europske unije Bez izvoza nema gospodarskog rasta, a izvoza nema bez proizvodnje. Stanje hrvatskog gospodarstva je alarmantno i ne možemo više tvrditi da vremena za poboljšavanje hrvatskog izvoza imamo na pretek jer istina je da je vrijeme već odavno prošlo. Sada treba spašavati što se spasiti može i stvoriti nove temelje na kojima će zaživjeti naše gospodarstvo. Iako smo svjesni da izvozna ofenziva nije bajna i da bi joj se moglo uputiti mnoge zamjerke, nakon dugo godina u kojima je izvoz bio jedna od mnogih poštalicica hrvatskog gospodarstva, nešto se konkretno radi. Postavili su se konkretni ciljevi i mjere koje bi trebale dati konkretne rezultate. Nadamo se da će ta ideja zaživjeti i da ćemo već iduće godine vidjeti prve pozitivne rezultate.

Menadžerske kompenzacije

MILENKO MARGETA

Menadžeri su najplaćenija profesija na svijetu, i to je činjenica koju svi znamo i koje smo svi svjedoci. Činjenica koja je toliko impozantna da je sama po sebi dovoljna za uvod ovoga teksta.

„Američki san“

Koliko menadžeri zarađuju to nije tajna, barem ne u SAD-u. Naime, plaće čelnika američkih poduzeća se broje u stotinama milijuna dolara, a kao da to nije dovoljno, iz godine u godinu rastu. Njihova plaća narasla je od 1982. do 2005. godine čak 186,2 posto, dok je radnička plaća u istom razdoblju porasla 7,2 posto. Tako je 2003. godine Barry Diller, čelnik IAC/InterActive Corp., primio najveću ukupnu godišnju kompenzaciju koja je iznosila čak 156 milijuna dolara. U 2004. godini Georg David, čelnik United Technologies primio je ukupno 88,3 milijuna dolara, dok je 2005. godine Richard D. Fairbank, čelnik Capital One Financiala, primio basnoslovnih i pomalo nevjerljivih 249,4 milijuna dolara. Američki menadžeri prednjače u kompenzacijama i ove brojke ne trebaju toliko čuditi. No, ako imamo na umu da su izvršni direktori u Sjedinjenim Američkim Državama u 2005. godini zarađivali više u jednome danu nego prosječni radnici u cijeloj godini, postavlja se pitanje realnosti i opravdanosti tih enormnih plaća! Još prije 40 godina menadžeri su zarađivali 24 puta više od radnika, da bi 2005. godine zarađivali čak 262 puta više. Čak su u jednoj tvrtki menadžerske plaće toliko nabujale da su postale 500 puta veće od radničkih. Ovakve nestvarne brojke razlog su sve većih pritisaka sindikata na menadžerske plaće s ciljem njihova smanjivanja i stavljanja u okvire realnog.

Europska stvarnost

No, trgnimo se iz američkog sna i vratimo se u dobru staru Europu. Stanje u Evropi bitno je drugačije. Naime, u Velikoj Britaniji 2000. godine prosječna

plaća CEO iznosila je 509 tisuća funti, što je oko 25 puta veći iznos od onoga koji prosječno prima radnik, dok je taj odnos u SAD-u, kako je ranije rečeno, i do deset puta veći nego na Otoku. U Njemačkoj, top menadžer u Siemensu ima godišnju plaću 3,2 milijuna eura, zatim, pravo na otkup dionica po nižoj cijeni i puno različitih beneficija od privatnog zdravstvenog, mirovinskog i životnog osiguranja, do najbolje škole za djecu... Europski menadžeri mnogo više nego njihovi američki kolege cijene indirektne kompenzacije (dodatno mirovinsko osiguranje, životno osiguranje, kuća, automobil i drugo). Sve te kompenzacije utječu na to da menadžerima osiguraju moć, utjecaj, prestiž i javnu prezentaciju, što često predstavlja značajniji poticaj od onog materijalnog. Iz navedenog se da zaključiti da su europske menadžerske plaće osjetno manje nego američke i donekle su svedene u okvire realnog.

Skica za portret hrvatskog menadžera

Tko god od nas namjerava jednoga dana postati menadžer neke hrvatske tvrtke, morao bi na umu imati sljedeće. Naime, na čelnoj poziciji uspješne hrvatske tvrtke danas se u pravilu nalazi osoba u dobi između 40 i 50 godina iz čije posjetnice, osim statusa, možete iščitati da je riječ o osobi s visokom stručnom naobrazbom. On ili onaiza sebe imaju oko 18 do 23 godine ukupnog radnog iskustva, a prije nego što se mogu predstaviti kao predsjednici ili članovi uprave, u svojoj karijeri su prošli oko 16 godina uspona na strukovnoj i rukovodećoj vertikali. *Summa summarum* navedenoga znači da će Neretvom još dosta vode proteći prije nego netko od nas uspije u svom naumu. Što se tiče menadžerskih plaća u Hrvatskoj one su *poražavajuće* (naravno, u usporedbi s američkim), ali za naše uvjete su i više nego velike. U malim poduzećima menadžerske plaće kreću se između 15.000 i 17.000 kuna neto, u srednjim poduzećima

Ima li tu etike?

23.000 do 25.000 kuna, a u velikim tvrtkama od 35.000 do 38.000 kuna neto. Tako prosječna ukupna godišnja plaća čelnika vodećih hrvatskih poduzeća iznosi 470.000 do 550.000 kuna (osnovna godišnja plaća 400.000 do 450.000 + 75.000 do 110.000 kuna godišnje nagrade i bonusi). Kada je riječ o odnosu između prosječnih menadžerskih i radničkih plaća u Hrvatskoj, on iznosi jedan naprema četiri i pol, odnosno pet. U drugim tranzicijskim zemljama taj je odnos znatno veći. U Češkoj taj odnos iznosi jedan naprema jedanaest, dok je u Mađarskoj jedan naprema četrnaest. Ove brojke govore da je Hrvatska daleko ispod europskog prosjeka i njen odnos menadžerskih i radničkih plaća otprilike odgovara odnosu koji je postojao u socijalizmu. Bez obzira na ovako, uvjetno rečeno, male razlike između menadžerskih i radničkih plaća i u Hrvatskoj se sindikati bune, tvrdeći da menadžerske plaće lete u nebo i nemaju veze sa stvarnim životom i hrvatskom realnošću. U BiH, za koju baš i nema dostupnih relevantnih podataka, se samo može nagađati da je situacija slična kao i u Hrvatskoj. U prilog ovoj tezi ide jedan od rijetkih dostupnih podataka: plaća direktora JP Aerodrom Sarajevo iznosi 9.000 KM, što je otprilike ekvivalentno menadžerskim plaćama u Hrvatskoj.

Kupujte kod nas jer mi nudimo samo najbolje...

IVANA MEDIĆ

Koliko vam se puta dogodilo da pri polasku u kupovinu namirnica potrebnih za kućanstvo ni sami ne znate u koju biste se trgovinu zaputili, naravno ako već niste redovit kupac neke od njih. Dujmović Comerce je kažu najjeftiniji, MIK najbliži, Mercator opet ima besplatnu garazu. Ovo su samo neka od pitanja koja si postavljamo, jer za novac koji trošimo želimo dobiti maksimalnu korist. Trend globalizacije koji je zahvatio i našu regiju, odnosno i samu Bosnu i Hercegovinu, za sobom je donio i fenomen rapidne ekspanzije niza trgovačkih lanaca iz europskih zemalja koje konstantno povećavaju tržište na kojem posluju i zbog toga vode

neprestanu borbu za stjecanje naklonosti kupaca potrošača.

Pojava hipermarketa je samo logičan slijed razvoja trgovine. Predstavljaju značajku sadašnjeg trenutka trgovine kako u razvijenom svijetu, tako i kod nas. Svjedoci smo kako se glavnina ekonomskih djelatnosti nakon rata svela na trgovinu, dok je proizvodna djelatnost u Bosni i Hercegovini na jako niskoj razini, naročito industrijska proizvodnja. Tako je udio industrijske proizvodnje u GDP-u 2002. godine kod nas iznosio samo 37%. Razlozi zbog kojih je ovaj udio relativno nizak su brojni, a među najznačajnijima je i nerazvijeno i neefika-

sno finansijsko tržište. Sve ove okolnosti su dovele do pojave velikog broja stranih lanaca, koji se bore za naklonost kupaca.

Upravo ova borba za kupce, tržišno natjecanje između velikih trgovinskih poduzeća je ono na što se želim osvrnuti. Danas nam se nudi sve i svaštā sa svih strana. Bombardirani smo reklamama na jumbo plakatima, letcima u poštanskim sandučićima, u novinama, na televiziji. Borba za naklonost i informiranost potencijalnih kupaca ugrađena je u temelje svakog tržišnog natjecanja i uspješnog poslovanja kako u trgovini tako i u pratećim djelatnostima. Upravo ove popratne djelatnosti su dio strategije kojima se želi

privući što veći broj potencijalnih kupaca koji mogu svu potrebnu kupovinu obaviti na jednom mjestu, a i sebi uštedjeti vrijeme i novac. Na primjer, u sklopu jednog trgovačkog kompleksa, uz trgovinu kućanskih potrepština možete naći ugostiteljske objekte kao što su pizzerije, kafići, pa čak i autopraonice u kojima možete ostvariti popust ili čak besplatnu uslugu u slučaju kupovine robe određene vrijednosti i slično.

Tako u brojnim europskim zemljama hipermarketi postaju sve opasniji konkurenti naftnim kompanijama jer otvaraju vlastite benzinske crpke na kojima je gorivo znatno jeftinije.

Na tim crpkama gorivo se prodaje po gotovo nabavnim cijenama, a neki hipermarketi daju i dodatni popust na gorivo ako se kod njih kupi određena količina robe. Riječ je o praksi trgovačkih lanaca u Velikoj Britaniji, Francuskoj, Češkoj, Mađarskoj. Čak je i u Hrvatskoj lna pokazala interes za gradnju takvih crpki pokraj Konzumovih hipermarketa. No unatoč ovome niti Hrvatska, a još manje Bosna i Hercegovina nisu slijedile dominantan put promjena s malih trgovina na kupovinu u trgovačkim lancima. U Bosni i Hercegovini dominantan kanal distribucije još su male trgovine, a zanemariv nije ni utjecaj uličnih prodavača i tržnica. Za očekivati je kako će i kod nas utjecaj razvoja trgovačkih lanaca jačati. Na usitnjrenom BiH tržištu prvi maloprodajni lanac Interex ima nepunih 6% tržišnog udjela, a slijede ga Bingo, Mercator, Mercur. Svi oni ne čine niti 20% tržišnog udjela, a u Hrvatskoj je u 2005. godini samo Konzum imao 21, 2%. Upravo zbog toga što je naše tržište još neosvojeno od velikih giganata, zanimljivo je za strane lance. Postoji niz primjera iz prakse koji potvrđuju ovu tezu.

Primjer rasta lanca Tasco

Po meni jedan od najzanimljivijih je primjer rasta lanca Tasco iz Velike Britanije koji je uspješnom strategijom širenja, od neznačajnog postao jedan od najvećih europskih trgovačkih lanaca. Naime, Tasco je kao mala kompanija prepoznao priliku kako uspjeti na obećavajućim tržistima koja tek iskrasavaju. Tako je 1996. godine

u Mađarskoj otvorio prvi hipermarket, a danas ih imaju 14 u toj zemlji, a oko 900 u cijelom svijetu i peti je trgovački lanac u Europi. Uspjeh Tasca zasnovan je na privatnoj marki koja je 30% jeftinija nego marke pojedinih proizvođača. U njihovim trgovinama police nisu dosadno raspoređene, organiziraju tematska izlaganja, čak se mogu i djeca pričuvati. Svi ovi čimbenici su utjecali da se Tasco uspne na sam vrh. Promidžba vlastitih vrijednosti, prednosti kupovanja u velikim trgovačkim lancima danas premašuje druge gospodarske grane. Nametljivost poruka čak utječe na navike i stil života potrošača. Ja se sada pitam što meni nudi jedan hipermarket, a drugi ne. Kad sve okolnosti stavimo na vagu, nema velikih odstojanja, ali ipak svi smo mi nekako uvijek vođeni cijenom, a tek onda i kvalitetom nuđenih proizvoda (nekada vrijedi i obratno). Sklonost kupnji jeftine robe zauzima najviše mjesto na ljestvici mjerila po kojoj se kupci opredjeljuju za izbor i kupnju. Nude se i pogodnosti odgode plaćanja, sniženja cijena, posebne dnevne i tjedne akcije. Opet i ovdje promidžba jeftinih proizvoda ima ključnu ulogu jer sami interes za kupnju jeftine robe koja se ponudila u danom trenutku često daleko premašuje granicu kupovne moći kupaca. Ovakve pojave onda utječu na veću zaduženost stanovništva.

Kupite kod nas jer to je najbolje za vas!

S ovim i ovakvim sloganima susrećemo se svakodnevno, ima ih na stotine i doista oni najmaštvitiji i privlače kupce u trgovine. No, je li kvalitetna promidžba i sredstva uložena u nju, doista preduvjet i kriterij kako će novci koje svakodnevno trošimo nama dati maksimalnu korist i zadovoljstvo od onoga što smo kupili i novca koji smo za to utrošili. Mišljenja sam da nije, jer u primjerima gdje za dva kupljena proizvoda gratis dobivamo treći po mojoj logici nešto nije u redu. Nešto što se „pokloni“ kupcu u svakom slučaju se negdje drugdje mora nadoknaditi; tako proizvode koje smo u krajnjem slučaju platili sadrže dio tog kolača. Sve nam ovo ukazuje u koliko je današnja politika trgovanja koja je u najvećoj mjeri zastupljena kroz trgovačke lance nesocijalna. No, nerealno je tražiti u ovakvim primjerima pravlicu jer trgovina je vođena željom o ostvarivanju što je moguće većeg profita odnosno uspjeha u poslovanju, a ne pitanjima potrošača koji opet kroz razne organizacije žele ostvariti i svoja prava. Nadati je se da kako je moguć kompromis, da će proizvodi nuđeni na policama predstavljati realan omjer cijene i kvalitete u korist obiju strana.

IVANA MEDIĆ

Što su to vrijednosni papiri? Koja im je funkcija? Kako njima trgovati? Tko to uopće zakonski može trgovati vrijednosnicama? Što je to financijsko tržište? I još mnogo, mnogo sličnih pitanja mogla bih navesti, bliskih već navedenima! Na ova pitanja prosječan čovjek kod nas bi odgovorio vrlo šturo, budući da je riječ o tržištu koje je kod nas još u prenatalnoj fazi, no postoje saznanja kako se osjeti lagani pomak u razvoju financijskog tržišta, pa u okviru ovog teksta želim dati odgovore na neke od ovih pitanja. Financijsko tržište predstavlja poseban dio tržišta faktora proizvodnje i ono je neposredno povezano sa pojmom štednje. Kako? Naime, upravo je zadaća financijskog tržišta da alocira slobodna financijska sredstva pravnih osoba, ali i fizičkih u projekte za koje se očekuje da će donijeti određeni prinos. Prinos od čega? Ovdje se susrećemo s pojmom vrijednosni papir.

Vrijednosni papir predstavlja dokument koji vlasniku tog dokumenta daje određeno imovinsko pravo, i samo su vrijednosni papiri predmet trgovine na financijskim tržištima. Uzimajući u obzir da s novcem kojim raspolažemo u isto vrijeme želimo i osigurati si egzistenciju i životnu sigurnost, pitam se radimo li na tome da s preostalim novčanim sredstvima, ako ih imamo, osiguramo dodatnu zaradu. Malo će nas dati potvrđan odgovor, bilo da je riječ o nedostatku sredstava za štednju ili nedovoljno razvijenoj svijesti, mogućnostima i znanju o ulaganjima u vrijed-

nosnice. Kod nas još prevladava vjerovanje kako je „najsigurnije“ staviti novac u banku, oročiti ga na određeni broj godina uz pristojnu kamatu ili ga pak, kako naši ljudi kažu, čuvati u čarapi. Činjenica je kako kad nas i banke propadaju, kuće bivaju pljačkane pa je logično zaključiti kako ništa nije 100% sigurno.

Zašto ne onda uložiti u neki vrijednosni papir, bilo da je riječ o dionicama ili pak obveznicama? Naravno i kod ovog oblika ulaganja postoji određeni rizik, tako dionice uz sebe vežu veći rizik ali i veće prinose budući da je riječ o vrijednosnom papiru koji predstavlja udio u vlasničkom kapitalu i neposredno je povezan s uspješnošću poslovanja, dok ulaganje u obveznice nosi manji rizik, odnosno obveznicom se potvrđuje pravo na stalni prihod. No, još postoji velik stupanj straha koji je samo posljedica neznanja o tome kako implementiti svoj novac. Postoji način da se i rizik smanji, a to je ulaganjem u samo one vrijednosnice koje su likvidne, to jest u one vrijednosnice koje je u što manjem roku moguće utržiti. No, najlakše se i najsigurnije zaštititi ulaganjem u portfelj vrijednosnica koji u sebi sadrži vrijednosnice različitih dospijeća, izdavatelja; kao što su različite obveznice, udjeli u novčanim fondovima, gotovinski novac... Izbor vrijednosnica u portfelju mora predstavljati optimum između očekivanog prinosa i rizika kojeg je investitor spremjan preuzeti, jer pažljivom kupovinom ili prodajom vrijednosnica može se ostvariti dobit veća od ulaganja u druge namjene. Za mene i za bilo kojeg laika riječ je o komplikiranim pojmovima i poslovima, ali postoje osobe koje su specijalizirane za obavljanje takvih poslova, a to su **brokери**. Oni su ovlašteni za trgovanje vrijednosnim papirima na financijskom tržištu u ime investitora, odnosno njihovih nalogodavaca, za što po sklopljenom poslu naplaćuju proviziju. Vi koji budete čitali ovaj tekst nemojte odmah pomisliti kako je sve ovo komplikirano, te da se nema potrebe zamarati novim i kod nas nedovoljno atraktivnim načinom stjecanja novca. Neka vas vodi misao kako je **ulaganje u vrijednosnice ulaganje kod kojeg postoji mogućnost ostvarenja dobiti veće od bilo koje druge vrste investiranja**. Istina je i da kod nas stupanj razvijenosti financijskog tržišta nije na zavidnoj razini, što prvenstveno ovisi o društveno-ekonomskom sistemu i uređenju. Na području Federacije Bosne i Hercegovine na financijskom tržištu sudjeluju Komisija za vrijednosne papire, koja predstavlja vrhovno regulatorno tijelo, Sarajevska burza vrijednosnih papira - SASE, Registr vrijednosnih papira, te brokerske kuće. Sama pretpostavka za funkcioniranje financijskih tržišta je postojanje pravne regulative, što je kod nas regulirano zakonima o vrijednosnim papirima, o Komisiji za vrijednosne papire te o društvima za upravljanje fondovima i o investicijskim fondovima. No, iako je pravni okvir za funkcioniranje utemeljen, u biti osnovnu pokretačku snagu financijskog tržišta čine ekonomske mjere koje su kod nas neprimjerene s obzirom na ustrojstvo Bosne i Hercegovine kao države podijeljene na dva entiteta i distrikt Brčko. Iako stanje nije na zavidnoj razini i ne ulijeva sigurnost investorima, nadati nam je se kako će se i to jednog dana promijeniti i naše financijsko tržište biti na razini razvijenih zemalja, te će i kod nas ojačati svijest kako je isplativije i sigurnije ulagati u vrijednosnice nego u čarape!

Vrijednosni papiri

Kupite si savršeno dijete....

MARINA ZOVKO

Danas idem u shopping – kupujem si dijete...

Ovakva nas izjava sigurno neće začuditi za određeni niz godina. Dokle ide čovjekova pohlepa? Još malo, pa ništa nećemo ostaviti slučajnosti, cijeli svijet će biti jednostavno isprogramirano savršenstvo, i sustav monotonije... Više nećemo nalaziti zanimljivosti, i male stvari koje nas čine sretnima, a zašto? – Zato što nisu savršene...

Danas se može kupiti što god se poželi, čak i savršeno dijete. Da, da, čak i to... Zahvaljujući poduzetnoj Jena-lee Ryan i zametak prema želji i bez genetske prtljage se našao na tržištu. Nema roditelja koji ne bi poželio dijete savršena izgleda i inteligentno. Amerikanka Jena-lee se pobrinula da to učini ostvarivim svakome tko zaželi. U San Antoniju je osnovala prvu banku ljudskih zametaka na svijetu i nazvala je Abraham Center of Life (Abrahamovo središte života) u kojem se za 5000 dolara može kupiti dijete po želji. Dovoljno je da se Internetom jave zainteresirani parovi, ili žene koje žive same, opisu željena mališana, i stvar gotova. Ovo pogoduje i homoseksualcima.

Čovječe, kao da kupuješ haljinu ili odje- jelo, pa fino odeš u krojačice, kažeš joj što si zamislio, i za par dana savršena haljina je sašivena.

Zanimanje za ovaku djecu je veliko, i u prva dva tjedna od objavljuvanja oglasa u novinama i na internetu javilo se 500 novih klijenata iz Sjedinjenih Američkih Država, Velike Britanije, Irske, Australije, Njemačke,...

Ključ uspjeha Centra je što nude jedinstven „proizvod“ i zbog toga nemaju konkureniju. Imaju monopol na tržištu savršene novorođenčadi, ako se to uopće može nazvati tako...

i postane samohranom majkom. Najprije je osnovala agenciju za usvajanje, a zatim i banku zametaka. No kad se pročulo za prodaju zametaka prema želji, javnost ju je dočekala na nož. Prebacuju joj da komercijalizira ljudski život i da je djecu izjednačila s posebnom ponudom neke prodavaonice. Ali, to je puno ne pogoda, jer se od zarade koju ostvari prodajom zametaka nema vremena zamarati nekim pričama iz javnosti. Prema riječima direktorice, središte pomaže parovima da ostvare svoju životnu želju, a kreiranjem embrija samo puštam dobre gene u svemir. Interes parova je sve veći i među onima koji su donedavno razmišljali samo o usvajaju...

Kupnja kreirana embrija postala je privlačna, jer mogu postati roditelji djeteta bez genetske „prtjlage“, problematičnih roditelja, braće i sestara, i još mu izabrati kvocijent inteligencije, boju očiju... A pored toga, u ovome nalaze interes i one žene koje ne žele pokvariti svoju izgled i figuru, jer za svoj zametak mogu imati zamjensku majku. Koliko je to onda njihovo dijete uistinu?

NO, trebali bi se zapitati što će o tom poslu reći djeca kad odrastu i hoće li biti razočarana što su začeta u Petrijevoj zdjelici. Biste li vi željeli da ste dijete koje je zamišljeno savršeno? A, zamislite razočarate „roditelje“, jer niste toliko savršeni koliko su očekivali? I, koliko je sve to ipak savršen sustav? Možda jedan doktor znanosti ima pedesetak djece, što ako oni između sebe budu imali djecu? Nisu braća i sestre, al ipak imaju iste gene, može li to dovesti do određenih bolesti, poremećaja, anomalija...? Jesu li primjerice brakovi između djece koja su od jednog roditelje, a ni ne znaju to, incest? Ovo sada povlači tonu pitanja, a vrijeme će valjda dati odgovore...

Usporedba razvijenih i nerazvijenih zemalja svijeta

Tablica 1. Usporedba najsromašnijih i najbogatijih država južne Amerike

DRŽAVA	BOLIVIJA	EKVADOR	GVAJANA	SURINAM	URUGVAJ	ARGENTINA	ČILE	BRAZIL
NBP po stanovniku (USD)	2.400	3.300	4.000	4.000	12.800	11.200	9.900	7.600
Ukupan NBP u mldr. USD	21,01	46,65	2,8	1,75	43,67	435,5	154,7	1.375
Broj stanovnika	8.724.156	13.212.742	763.251	436.935	3.399.237	39.144.753	15.823.957	184.101.109

MATE HRKAĆ

Gospodarska razvijenost i kvaliteta društvenih kretanja su snažno povezane. Gospodarstvo utječe na društvena kretanja. Razvijena društva razlikuju se brojnim značajkama od nerazvijenih društava. Životni standard stanovništva raste s gospodarskom razvijenošću. Primjerice, u bogatijim društvima ljudi žive u većim, toplijim, infrastrukturom opskrbljenijim i čišćim stanovima, što se odražava na hijenu i zdravje života. **Zdraviji način stanovanja važan je činitelj za duži život.** Prehrana je, usprkos nekim lošim civilizacijskim navikama, bolja u bogatijim društvima. Za radna mjesta u razvijenim društvima su stroži zdravstveni propisi i moraju se zadovoljiti brojni ekološki standardi. Sve to povoljno utječe na produženje životnog vijeka. To je samo jedan od primjera među društvima koji nastaju kao posljedica različite gospodarske razvijenosti. Nejednak gospodarski razvoj uzrok

je drugačijim kretanjima brojnih važnih društvenih pojava poput stope fertiliteta, obrazovne razine, duljine životnog vijeka, stupnja ishranjenosti, kvalitete zdravstvene zaštite i gospodarskih migracija. Stopa fertiliteta je drugačija u gospodarski razvijenim, nego u nerazvijenim društvima. Ili, drugačije rečeno, život traje mnogo kraće u gospodarski nerazvijenim društvima. Prosječan ljudski život, prema istraživanjima, u razvijenim zapadnim zemljama granice se pomiču na više, od 75 na 80 godina. Mnogo je kraća očekivana starost u nerazvijenim zemljama. Najkraće će, kako se može očekivati, prosječno živjeti u središnjoj Africi, manje od 58 godina. U Aziji, ne računajući na industrijske sile Daljekog istoka, živjet će u prosjeku 61-69 godina. Prosječna očekivana starost u Latinskoj Americi je između 67 i 72 godine, dok je prosječna starost u europskim zemljama u tranziciji između 71 i 75 godina.

Nerazvijene zemlje često ne mogu proizvesti dovoljnu količinu hrane, a

Tablica 2. Usporedba najsromašnijih i najbogatijih država sjeverne i srednje Amerike

DRŽAVA	HAITI	NIKARAGVA	HONDURAS	KUBA	SAD	KANADA	MEXICO
NBP po stanovniku (USD)	1.600	2.300	2.600	2.900	37.800	29.800	9.000
Ukupan NBP u mldr. USD	12,3	11,6	17500	32,13	10990	958,7	941,2
Broj stanovnika	7.942.419	5.359.759	6.823.568	11.308.764	293.027.571	32.507.874	104.959.594

Tablica 3. Usporedba najsiromašnijih i najbogatijih država Azije

DRŽAVA	ISTOČNI TIMOR	AFGANISTAN	JEMEN	TADŽIKISTAN	JAPAN	SINGAPUR	TAJVAN	UAE
NBP po stanovniku (USD)	500	700	800	1.000	28.200	23.700	23.400	23.200
Ukupan NBP u mldr. USD	0,43	20	15,1	6,81	3582	109,4	528,6	57,7
Broj stanovnika	1.019.252	28.513.677	20.024.867	7.011.556	127.333.002	4.353.893	22.749.838	2.523.915

Tablica 4. Usporedba najsiromašnijih i najbogatijih država Afrike

DRŽAVA	SOMALIJA	TANZANIJA	ETIOPIJA	NIGER	MAURICIUS	JAR	BOCVANA	TUNIS
NBP po stanovniku (USD)	500	600	700	800	11.400	10.700	9.000	6.900
Ukupan NBP u mldr. USD	4,36	21,58	46,8	9,06	13,85	456,7	14,2	68,23
Broj stanovnika	8.304.601	36.070.799	71.336.571	11.360.538	1.220.481	44.448.470	1.639.231	9.974.722

nemaju ni dovoljno novca da je kupuju za svoje stanovništvo koje galopirajuće raste. Uobičajena je neishranjenost ili nedovoljno kvalitetna ishranjenost siromašnijih slojeva stanovništva nerazvijenih zemalja. Ako kakva prirodna nepogoda poput suše ili poplave uništi godišnji urod ili dođe do ratnih sukoba, glad je neizbjegna, te uvelike ovisi o pomoći međunarodnih organizacija. Indija je primjer zemlje koja je osuvremenjivanjem poljodjelstva uspješno riješila veliki problem: prehranila je svoje brzorastuće stanovništvo i riješila se ovisnosti o pomoći međunarodnih organizacija. Prema statističkim podacima iz 2004. godine, Indija je imala nacionalni bruto proizvod 2.900 USD po stanovniku, te ukupan NBP od 3033 mldr. USD., naravno s velikim brojem stanovništva 1.065.070.607.

Najizloženije područje gladi na svijetu postaje Sahel krajem šezdesetih godina. Glad se proširila zbog višegodišnjeg nedo-

statka kiše. Sahel se nalazi u Africi i prostire se južno od Sahare te obuhvaća dijelove Senegala, Mauritanije, Malija, Burkine Faso, Nigera, Nigerije, Čada i Sudana. Neki geografi u Sahel ubrajaju još i suha područja Etiopije, Kenije i Somalije. Ozbiljan problem Sahela je prenaseljenost s obzirom na nerazvijeno poljodjelstvo koje ne može proizvesti dovoljno hrane. Da je glad ozbiljan problem, svjedoči podatak da su samo u Africi od kraja šezdesetih do danas umrli milijuni ljudi od neishranjenosti i bolesti kojima je uzrok glad.

Europa je podijeljena na dva dijela: zapadni, koji pripada gospodarski najrazvijenijim dijelovima svijeta i istočni, gospodarski slabije razvijen. Sučeljavaju se vrlo razvijena društva zapada i slabije razvijena društva koja grčevito pokušavaju postati poput njih. **Razlike u gospodarskoj**

razvijenosti suvremene Europe velike su. Ogledaju se u bruto nacionalnom proizvodu po stanovniku (BNP, koji se izračunava u USD), gospodarskoj strukturi aktivnog stanovništva te nekim pokazateljima životnog standarda.

Očigledna je razlika između razvijenog zapada i slabo razvijenog istoka. Postoje i izuzetci poput Španjolske, Portugala i Grčke u južnoj Europi.

Primjetno je snažno raslojavanje u svjetskom gospodarstvu. Manjina stanovništva ostvaruje sve veći dio „kolača“, dok za većinu svjetskog stanovništva ostaje sve manje „mrvica sa stola“.

Mišljenje je stručnjaka da manje zemlje, žele li se ubrzano razvijati, moraju razviti izvozno usmjerenu industriju sposobnu za konkurentan nastup na svjetskom tržištu.

Tablica 5. Usporedba najsiromašnijih i najbogatijih država Europe

DRŽAVA	MOLDAVIJA	ALBANIJA	BIH	BUGARSKA	LUKSEMBURG	NORVEŠKA	ŠVICARSKA	DANSKA
NBP po stanovniku (USD)	1800	4500	6100	7600	55100	37800	32700	31100
Ukupan NBP u mldr. USD	7,79	16,13	24,31	57,13	25,01	171,7	239,3	167,2
Broj stanovnika	4.446.455	3.544.808	4.007.608	7.517.973	4.626.990	16.318.199	7.450.867	5.413.392

JAKOV MARIJANOVIĆ

Raspovijedajući o svakodnevnim poteškoćama na koje nailaze mladi obrazovani ljudi pri zapošljavanju, potaknule su me na razmišljanje, i odlučio sam nešto o tome napisati. **Nakon određenog školovanja svi mi dođemo do tada nam najveće prepreke – kako i gdje se zaposlit?** Općenito je trend u svijetu, a i u našoj državi ponovno, posebno da nailazimo na poteškoće prilikom zapošljavanja. Smatram da je krajnje vrijeme da se ti problemi stave na popis prioriteta za rješavanje jer samo tako možemo smanjiti negativne tendencije odlaska mladih iz BiH, a njima ostvariti uvjete za kvalitetniji život.

Temeljne prepostavke za brzim gospodarskim razvojem ogledaju se u viso-

brzo napredovati i usavršavati se. Jedan od motiva njihova progresa je i novac. S vremenom diplome postaju jedini kriterij za razlikovanje statusa u društvu.

Problemi koji tiže BiH jesu samo posljedice još većeg problema. Taj veliki problem se ogleda u dugogodišnjem kroničnom odbijanju za razvojem. Povjesne, političke i ideološke prilike su bile „klipovi podapinjanja” za nacionalnim razvojem. Loš gospodarski sustav, loše razvijeno tržište, problemi u vlasti, te loša sklonost samozapošljavanja.

Potaknuti svim navedenim činjenicama, osuđeni smo i orijentirani na jedinu uspješnu metodu pronalaska posla – veza. To doista obeshrabrujuće djeluje na one studente koji uče i muče se, za vrijeme studija, i stavljeni su u neizvjesnu poziciju.

Broj radnih mjestra se povećava pro-

tnost. Konkurentnost je izvor produktivnosti, rentabilnosti, ekonomičnosti i kvalitete proizvoda i usluga. Također slijedi faza promjene načina razmišljanja u državi. Znanje treba staviti kao primarni cilj. Znanje je izravno vezano za sveučilište. To potječe osuvremenjavanje sveučilišne institucije koja će brzo i kvalitetno plasirati na tržište visokokvalificiranu radnu snagu. Proces razvoja i povećanja znanja otvara sva vrata u pogledu njihova prvog zapošljavanja. Puni samopouzdanja te prije svega i znanja mladi ljudi kučaju na sva vrata, i traže samo jedno, a to je da im se pruži prilika za njihovim dokazivanjem, da dokažu da više nisu neki bezazleni školarci već odgovorni ljudi koji su spremni voditi ozbiljne poslove. Kao što smo na početku rekli da je vrijeme da se problemi mladih stave na popis prioriteta, tu radnju prije svega može ubrzati politički sustav

Treba ulagati u društvo znanja

kom stupnju obrazovanosti i prirodnog prirasta. U BiH se smatra da postoji manje od 5% visokoobrazovanih kadrova. U stručnim okvirima nacionalno blagostanje uglavnom se mjeri veličinom nacionalnog dohotka. Nacionalni dohodak je veći što je veća primjenjivost i iskoristivost svih faktora proizvodnje pa i znanja. U modernim industrijskim zemljama znanje je četvrti faktor u tijeku privredne cirkulacije. Ono postaje temelj napretka i pojačavanja gospodarske aktivnosti.

Svi mi manje-više danas jurimo za diplomom, neki od nas uče i muče se, a neki je ponovno „zna se”, ali činjena je da je svi jurimo. Pod dojmom globalizacije i razvoja, većina mladih žele

porcionalno s privrednim razvojem. U dugoročnom smislu BiH čeka težak proces prilagođavanja potrebama stanovništva, a tu smo i mi uključeni. Realno govoreci Bosni i Hercegovini treba minimalno 20 godina da postigne svoj optimum. U tom vremenskom razdoblju mnogi će se žrtvovati i biti žrtvovani, a mnogi od nas će postati još jedna brojka u statističkim pokazateljima nezaposlenih.

Pri započinjanju procesa gospodarskog razvoja treba voditi ispravnu politiku od strane vlade, finansijskih institucija, politika koje će injekcijski djelovati na razvoj malog poduzetništva. Veći broj privrednih subjekata obogaćuje tržište, uspostavlja kontrolu na tržištu i povećava konkuren-

zemlje koji uostalom donosi sve bitne odluke zbog svoje pozicije u društvu.

Ukoliko se uskoro ne primjeni pretходni model rasta i ne urade se značajni pomaci, čeka nas još veći odljev mozgova koji i ovako nije mali. Ako uzmemmo za primjer Hrvatsku, vidjet ćemo da je u posljednjih 10 godina iselilo oko 130.000 mladih. Ipak Hrvatska u svemu prednjači zbog bolje gospodarske i političke strukture. Udio mladih u ukupnom stanovništvu iznosi 20,25%, dok se od toga obrazuje 98% što je puno više nego u BiH. Pored toga u Hrvatskoj se stanje iz godine u godini popravlja, puno se više ulaže u društvo znanja. Ono što svakako treba istaknuti i pohvaliti, je i mogućnost pronalaska posla putem internetskog portala MojPosao, gdje mladi mogu dobiti sve informacije o vrsti posla, potrebnim kvalifikacijama, plaći itd. **Na našim političarima je sada odgovornost da nam omoguće bolje uvjete, ali i na nama samima jer se i mi trebamo uključiti u rješavanje budućnosti koja se i nas tiče.**

Biogorivo

pošast novog milenija

MARINA ZOVKO

Biogorivo nastaje iz biomase, a može biti u tekućem stanju i tada se naziva biodizelsko gorivo, ili u plinovitom stanju i tada se naziva bioetanol. Biodizelsko gorivo je neutrovnio i bio-razgradivo, a dobiva se od otpadnog jestivog ulja, uljane repice, soje, suncokreta ili masnoča životinjskog podrijetla. Po kvaliteti ne zaostaje za lakisim uljem dobivenim pri preradi sirove nafte, pa služi kao pogonsko gorivo za rad dizelskih motora. Bioetanol se dobiva od šećerne trske, šećerne repe, kukuruza, pšenice i krumpira, a koristi se kao dodatak gorivu za rad benzinskih motora.

Biodizelsko gorivo je gorivo budućnosti, uz to što je ekološki čisto, i moguće ga je proizvesti na svakom mjestu, a i znatno je jeftinije. U Hrvatskoj je već najavljenod Ministarstva gospodarstva, rada i poduzetništva da će se u ovoj godini na benzinskim postajama umjesto eurodizela moći natočiti biogorivo, koje bi trebalo biti nešto jeftinije. A taj trend bi se trebao i kod nas uskoro pojavitи.

Biogorivo životinjskog podrijetla

Christian Koch, izumitelj iz Kleinhartmannsdorfa proizveo je vlastito biogorivo. Postupak proizvodnje njegova goriva kao da je inspiriran vještičjim receptima. Prema njegovu receptu treba pomiješati stare gume, korov, strvine i slično „smeće“. Sve se zagrije na 300 stupnjeva kako bi se izdvojio ugljikovodik koji se katalitičkim konverterom pretvara u dizel. Koch tvrdi da je rezultat visokokvalitetni biodizel. Kako bi se napunio tank od 50 litara, u mješavinu biogoriva potrebno je dodati i dvadesetak mrtvih mačaka. Na toj mješavini je prešao bez ikakvih problema 170 kilometara u svom automobilu koji inače vozi na normalni dizel. Nijemac gorivo proizvodi u stroju koji je patentirao pod nazivom „KDV 500“, a ima i registriranu tvrtku Alphakat GmbH. Ovo je jako uznemirilo ljubitelje životinja. Jedino što ih malo tješi jest da je nezakonito koristiti životinje za takve svrhe. Umjesto mrtvih životinja – žitarice i uljarice.

Biogorivo ugrožava šume u Indoneziji i Amazoniji? Biogorivo da, ali na štetu šuma? Kako bi se nadomjestila sve veća potreba za biogorivom, sve više se sade plantaže žitarica i uljaričica, pored onih za prehrambenu proizvodnju. Za proizvodnju biogoriva se koristi i palmino ulje. U Indoneziji i Brazilu je sve veća potreba za plantažnim prostorima, te to dovodi u pitanje krčenja šuma.

Europa će morati uvoziti tisuće tona biogoriva kako bi ispunila stroge nove ciljeve koje je donijelo Europsko povjerenstvo. Uvozit će se iz zemalja poput Brazila, koje ga mogu proizvesti

u golemlim količinama po niskim cijenama. Brazil će etanolom moći nadomjestiti 10 posto benzina u svijetu. Po novim pravilima, benzinske crpke u EU morale bi nuditi dvije mješavine benzina od 2009., a riječ je o E5 koji bi sadržavao 5% etanola i E10 s 10% etanola. Od 2020. bio bi dopušten samo E10. Ukoliko to odobre zemlje članice i Europski parlament, smanjio bi se udio sumpora u dizelskim gorivima i do 90 posto, čime bi se smanjilo uništavanje ozonskog omotača.

U siječnju ove godine je Indonezija potpisala desetak ugovora o proizvodnji biogoriva ukupne vrijednosti 12,4 milijardi dolara. Za provedbu tih projekata osigurana su zemljista ukupne površine milijun hektara. Ukoliko vlada u Jakarti odobri osnivanje dodatnih novih plantaže za proizvodnju palminog ulja, ugrožava posljednje preostale šume u Indoneziji. **Tako bi rast potražnje za biogorivom mogao mnogo utjecati na cjelokupnu floru.** Poznato je da samo Amazonske šume proizvode oko 20% kisika na svijetu, i nisu bez razloga prozvane plućima Zemlje. Aktivisti Greenpeacea upozoravaju na smrtonosne udarce šumama koje mogu zadati plantaže za potrebe proizvodnje palminog ulja. Ali, vlade koje donose odluke, na prvom mjestu imaju uvid u zaradu koliku bi donijele te plantaže, no ne i štetu koju bi nanijele... Ima li boljih rješenja od uništavanja šuma? Postoje li područja na kojima se mogu zasaditi palme, žitarice bez uništavanja ionako malo preostalih proizvođača kisika? **Kad bismo na ovom našem ogoljelom kršu mogli imati palmine plantaže, imali bismo sigurno unosan posao narednih nekoliko desetljeća.** Jer, potražnja za biogorivom konstantno raste, i po direktivi EU, udio biogoriva na europskom tržištu trebao bi do 2010. dosegnuti 5,75 posto.

Biogorivo je svakako poželjno, kako bi se smanjila emisija štetnih plinova, ali pokušaj da se ekološki problem riješi brišanjem s lica zemlje indonezijskih i amazonskih šuma nije najidealnije rješenje. Smatra se da je upravo smanjenje površine pod šumom glavni razlog snažnih poplava i klizanja zemljista u Indoneziji. Posljednja velika poplava otjerala je u bijeg više od 400 tisuća ljudi. A kako bi tek utjecalo smanjenje površine tzv. pluća Zemlje.

Početak radova na kampusu **Sveučilišta u Mostaru**

UREDNIŠTVO LISTA SEF

Sveučilište u Mostaru utemeljeno je 1977. godine, i danas na njemu ima deset visokoobrazovnih institucija na kojima ukupno studira oko trinaest tisuća studenata. Iz godine u godinu vidljiv je trend povećanja broja studenata na Sveučilištu.

Sveučilište u Mostaru prvo je počelo provoditi odredbe Bolonjske deklaracije i uvođenje europskih standarda studiranja u Bosni i Hercegovini. Da bi odgovorilo povećanom zanimanju studenta i zahtjevima Bolonjskog procesa, Sveučilište je krenulo u obnovu i razvoj sveučilišnih kapaciteta.

Uz iznimnu susretljivost Vlade Republike Hrvatske koja je prepoznala važnost ovog projekta ovih dana počela je dugo očekivana prva faza izgradnje novih objekata. Najveću odgovornost za finalnu realizaciju projekta nosi izvođač radova Konzorcij Brodomerkur i A3 Inženjering iz Splita, dok je za nadzor izvođenja radova zadužen Građevinski fakultet Sveučilišta u Mostaru.

Činjenicu da je ovo iznimno primjer ulaganja u visoko obrazovanje i potporu Hrvatskom narodu u BiH potvrđuje i nazočnost visokih dužnosnika iz Vlade i Sabora RH. Naime, 12. veljače podpredsjednica Vlade RH i ministrica obitelji, branitelja i međugeneracijske solidarnosti Jadranka Kosor je položila kamen temeljac za novi kampus Sveučilišta u Mostaru u ime Vlade Hrvatske. Na svečanom polaganju prisustvovali su i ministar znanosti,

obrazovanja i športa Dragan Primorac, te ministar financa Ivan Šuker.

Prva faza investicijske gradnje iznosi oko 187 milijuna kuna, što obuhvaća izgradnju novih objekata, između ostalih zgrade Instituta za društvena istraživanja,

Građevinskog fakultet, Fakulteta filozofsko-humanističkih znanosti i zgradu rektorata u kampusu. Ujedno je planirana izgradnja polivalentne športske dvorane s restoranom i apartmanima za gostujuće profesore što će, nadamo se, omogućiti

brži razvoj športa na Sveučilištu; izgradnja i opremanje sveučilišne knjižnice kao i prostorija za studentske organizacije. Ono što je od posebnog značaja za studente je predviđena obnova postojećeg i izgradnja novog studentskog doma.

Studenti su napokon zadovoljni i

ushićeni što su dočekali početak radova i što će uskoro uživati u pogodnostima novih objekata i uvjetima primijerenim modernom visokom školstvu.

List SEF je glasilo studenata Ekonomskog fakulteta ali i svih studenata koji studiraju na Sveučilištu u Mostaru i ovim putem Uredništvo SEF-a izražava nezadovoljstvo postupcima lokalnih vlasti koje već u početku realizacije projekta administrativnim preprekama usporavaju izgradnju

Sa željom da ovaj članak potakne pozitivne reakcije i malo sluha za potrebe studenata, i da se svi problemi, ako su postojali, što prije riješe, te da nam budućnost svima bude svjetlijia

objekata koji su nam darovani.

U ovom kontekstu moramo istaknuti nezainteresiranost gradskih vlasti za ovu investiciju što se ogleda u inzistiranju za plaćanje

- rente na korištenje građevinskog zemljišta i
- rente za uređenje građevinskog zemljišta.

Ove rente se odnose samo na objekt Građevinskog fakulteta, a doneseni su prema odlukama Gradskog vijeća, a va-

Bijesak.info

žeći su i za komercijalne tvrtke po istom cjeniku.

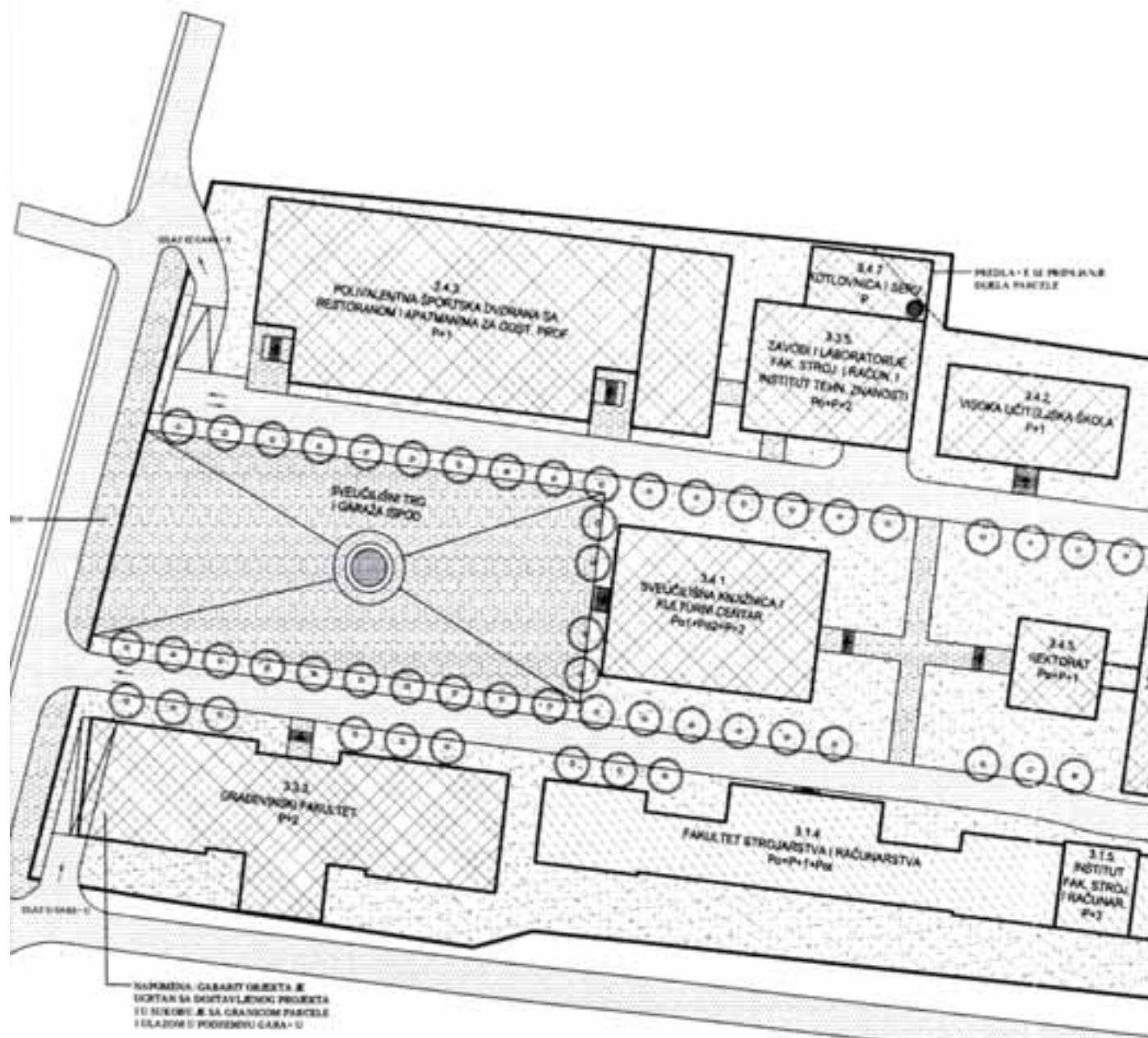
U potpunosti podržavamo službe Sveučilišta u zahtjevu za oslobođanje plaćanja navedenih renti ili za njihovo minimiziranje.

Ovakvi potezi gradske uprave posebno

začuduju znajući da su tijela i Sveučilišta u Mostaru i Univerziteta Džemal Bijedić uputile zahtjev za ustupanje zemljišta za izgradnju objekata i oslobođanje od renti ili njihovo smanjenje.

Ako pogledamo malo šire, konkretno u susjednoj nam Republici Hrvatskoj za

izgradnju sličnih objekata koji su od velikog značaja za grad, obrazovanje, općenito za budućnost jedne nacije ili se ne naplaćuju rente ili su jako, jako niske. Mišljenja smo da se takvo što može uraditi i kod nas ukoliko postoji zajednički interes za svijetлом budućnošću. Građevinski je

fakultet platio rentu, počeo s izgradnjom, a kada će se to uraditi za ostale objekte i tko će to financirati? Imamo i svjež primjer slovenskog javnog trgovачkog lanca Mercatora, koji je bio oslobođen izdataka za gradnju u središtu grada Mostara s obrazloženjem da će uposlit mnogo ljudi

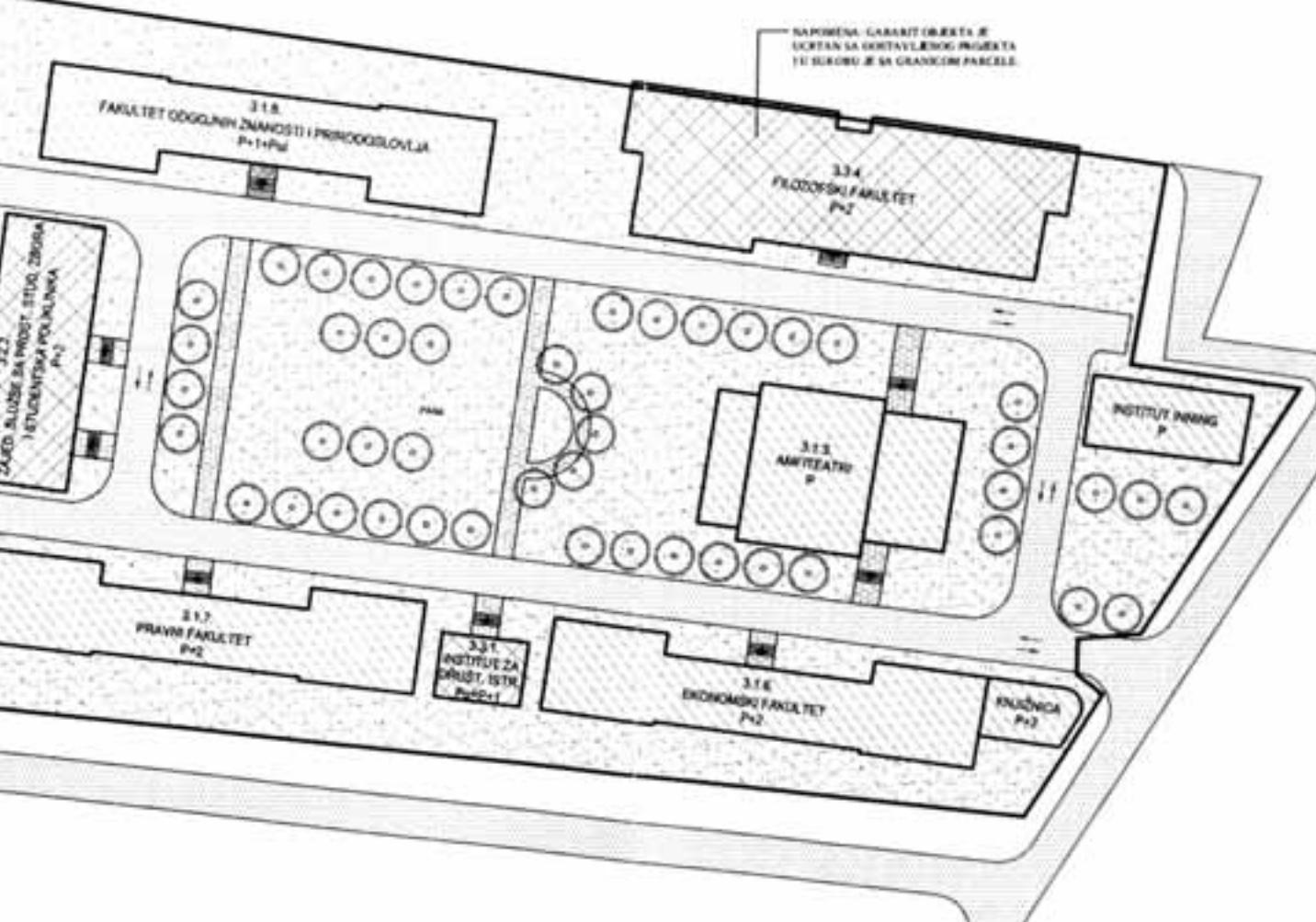
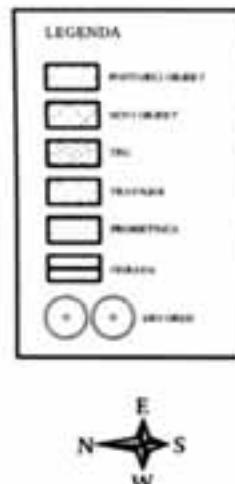
di?! E, pa pitamo se, zar Sveučilište neće? **Trebaju li nam obrazovani ljudi i tko će nam u budućnosti stvarati dodanu vrijednost? Je li nam potrebno jedino visoko učilište u Bosni i Hercegovini na hrvatskom jeziku?**

Društvo koje ne ulaže u svoje mlade

počiva na iskrivljenim vrijednostima, što je i uzrok ovakvom katastrofalnom stanju u zemlji.

Studenti će kao i do sada budno pratiti nastavak izgradnje ovog investicijskog projekta, te pravodobno reagirati i samim time ne dopustiti manipulacije.

2.1.2. LOKACIJA KAMPUSA-SITUACIJA M 1:1 000

MARIJANA NOVAKOVIĆ

Često puta mogli ste čuti uzrečicu da odijelo ne čini čovjeka, i ne čini ga kao osobu, ali kao pojavu, kao gospodina ili damu, čini. Čovjek se danas procjenjuje kao cjelina, od glave do pete, počevši od ponasanja, govora pa do izgleda. A odijelo koje nosimo čini dosta za taj izgled, odnosno sliku ili dojam koji ostavljamo u očima drugih ljudi.

Taj dojam nam može puno pomoći ako je pozitivan, a isto tako i puno odmoći ako širi te negativne vibracije. Prema nekim istraživanjima, **čak 55 posto ukupnog zapažanja okoline i formiranja mišljenja o nekome temelji se upravo na vanjskom izgledu**. Uzmem li još k tomu i činjenicu da psiholozi tvrde da je 10 sekundi dovoljno da se procijeni čovjek, počinjemo uviđati koliku ulogu igra odijevanje u poslovanju. U svremenom poslovnom svijetu gdje uspjeh sklapanja poslova ovisi o vještini i uvjerljivosti biznismena i odijevanje igra veliku ulogu. Dođe li netko u izlizanim trapericama i nekoj poderanoj majici, sumnjam da će ga se ozbiljno shvatiti i vjerojatno će biti izbačen na samom ulazu. Da se to ne bi dogodilo, u poslovnim uvjetima se moraju poštovati neka temeljna pravila poslovnog odijevanja ili tzv. **dress code**.

Neke tvrtke imaju propisan dress code, dok se većina tvrtki u današnje vrijeme oslanja na to da zaposlenici znaju sami granicu dobrog ukusa u svakodnevnom odijevanju za posao. **Svaki zaposlenik bez obzira na kojem mjestu radi, svojom pojavom i ponašanjem u javnom prostoru mora ostavljati pozitivan dojam na druge ljude.**

Dress CODE

tivan dojam na druge ljude. Njegovani izgled i urednost zaposlenika doprinose povjerenju stranaka i poslovnih partnera prema tvrtki. Osim toga, time se izražava pozitivan odnos zaposlenika prema poslu kojim se bavi, ali i poštovanje prema suradnicima i poslovnim partnerima.

Izgled poslovne žene ili čovjeka mora biti primjeren tvrtki i poziciji na kojoj radi. No, iako je uredska moda još uvek klasična i definirana, ona vrijedi samo za određene poslove. Tako nisu ista pravila, i radite li u tradicionalnim tvrtkama poput banke, odvjetničkog, brokerskog ureda, odjela financija i ekonomije, onda morate poštovati stroga modna pravila. (Za žene kostimi i hlače klasičnog kroja, a za muškarce odijela i kravate). Ako pak radite u odjelu marketinga i medija, novinarstva ili zdravstva, imat ćete nešto više

slobode u odijevanju. Radite li pak u modnoj industriji kao dizajner, ili ste pak umjetnik, važno je pokazati dozu kreativnosti i kroz odjeću. No veću ulogu ipak igra pravilna procjena imagea tvrtke u kojoj radite.

Pravila poslovnog odijevanja mijenjaju se doslovno iz dana u dan. Svjedoci smo, naime, da čvrste tradicionalne standarde poslovnog odijevanja danas polako istiskuje *casual* stil, odnosno ležeran način odijevanja, pa sve manje tvrtki donosi posebne pravilnike o odijevanju kojih se zaposlenici moraju strogo pridržavati. Tako je u T-HT-u, da bi malo razbili monotoniju poslovnog odijevanja, uveden „ležerni petak“: ležerno izdanje poslovnih kostima. Petkom, naime, svi djelatnici T-HT-a dolaze na posao ležernije odjeveni, što nikako ne podrazumijeva odjevni stil vikenda, odnosno

privatnog vremena. Za „casual Friday“ najčešći je odabir sportsko izdanje poslovnih kostima. Dakle, odjevni moto i petkom u T-HT-u svakako je ozbiljan poslovni izgled, no onaj koji dopušta primjerenu individualnost.

Danas ili sutra susrest ćete se s „klauzulom“ *dress code*, bilo kada krenete tražiti posao ili kada morate na neku sjednicu, predavanje ili pak natjecanje tipa BC Challenge.

Kada sami krenete tražiti posao i odlaziti na razgovore za posao sjetite se ovih nekoliko sitnica jer sigurno vam mogu biti od koristi. Stručnjaci savjetuju da se, prije nego odete na razgovor za posao, raspitate kakvo je ozračje u tvrtki u kojoj idete; je li *dress code* strogo poslovan ili pak malo ležerniji i u skladu s time se i odjenite, stopite se s tvrtkom da poslodavac pomisli da ste baš vrhunski profesionalac.

Pozorno odaberite odjeću spremate li se na razgovor za posao, jer neće biti druge prilike da ostavite dobar dojam. Na razgovoru za posao do izražaja treba doći vaša osobnost i talent, a nikako napadna odjeća, kričava kravata ili čarape napadnih boja. Stručnjaci kažu: Ako ste u dilemi, radije odjenite nešto konzervativnije, jer je puno bolja varijanta biti „preodjeven“ nego preoskudno, tj. previše razgoličeno. Prikladna odjeća uvelike će povećati šanse za dobivanje posla, jer odijelo ne čini čovjeka, ali donosi posao.

g-tour međugorje

TRAVEL AGENCY

- Prodaja autobusnih, avionskih i brodskih karata
- Prihvat i smještaj hodočasnika u Međugorje
- Prodaja turističkih aranžmana

UČENIČKA,
MATURALNA I
APSOLVENTSKA
PUTOVANJA

g-tour međugorje

TRAVEL AGENCY

Bijakovići b.b., 88266 Međugorje, BiH
tel.: +387 36 650 126; 650 127
fax: +387 36 650 156
e-mail: info@gtour-medjugorje.com
www.globtour.com
www.gtour-medjugorje.com

Intervju sa Slavenom Grizeljom

Recept za uspjeh jest biti uporan, marljiv, dosta raditi, dosta čitati. Sve ostalo se stječe iskustvom i mišljenja sam da ne treba biti „star“ da bi bio uspješan... Nije baš lako, jer to zahtjeva dosta odricanja u ostalim sferama života, ali uz dobru organizaciju i upornost sve se može.

JOSIPA ČARAPINA

Za ovaj broj SEF-a razgovarali smo s gospodinom Slavenom Grizeljom, koji je trenutno predsjednik Upravnog odbora HYPO Alpe-Adria-Leasing d.o.o. Podgorica (HLM) i član Nadzornog odbora HYPO Alpe-Adria-Bank d.d. Podgorica (HBM). Inače, matična banka Hypo Group Alpe Adria osnovana je 1896. godine u Klagenfurtu u Austriji. Početkom devetdesetih počinje njen širenje na susjedne zemlje, isprva na sjevernu Italiju, a 1994. godine pokretanjem leasing poslova u okviru Hypo-Leasing Kroatien d.o.o. na hrvatsko tržište, a sestrinske tvrtke su: Hypo Alpe-Adria Consultants d.o.o. Hypo Alpe-Adria-Vrijednosnice d.o.o. Hypo Alpe-Adria-Invest d.d. Hypo Alpe-Adria-Nekretnine d.o.o. Alpe-Adria Investments d.o.o.

U posljednjih deset godina svoga djelovanja Hypo Alpe-Adria-Group pozicionirala se kao **pouzdan i nezaobilazan financijski partner**, razvivši mrežu sa stotinama podružnica i poslovnicu u svim većim središtima.

Od svog osnutka Hypo Alpe-Adria-Banka svojim je poslovnim potezima stekla **imidž dinamične i moderne banke** te bila jedna od prvih banaka devedesetih na prostoru bivše Jugoslavije koja je krenula s dugoročnim kreditiranjem gospodarskih subjekata, ističući se osobito spremnošću ulaganja u tu-

rističke te infrastrukturne projekte lokalne uprave i samouprave.

Cilj HYPO ALPE-ADRIA-GROUP je razviti se u prostoru jugoistočne Europe sa središtem u Zagrebu i srednje i zapadne Europe sa središtem u Klagenfurtu.

A sada, ono što nam je gospodin Grizelj rekao.

S: Možete li nam reći nešto o sebi, gdje ste rođeni, gdje ste se školovali...

G: Moje ime je Slaven Grizelj. Rođen

sam 11. siječnja 1979. godine u Širokom Brijegu. Osnovnu školu završio sam u Sovićima (Grude). Išao sam u Opću gimnaziju u Grudama u razdoblju od 1993. do 1997. Visoko obrazovanje sam stekao na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta u Mostaru. Diplomirani ekonomist postao sam 2001. godine s diplomskim radom na temu Bankarstvo u suvremenim uvjetima s osvrtom na BiH bankarstvo. Poslijediplomski studij upisujem na sarajevskom sveučilištu 2004. godine, i taj je studij još uvijek u tijeku.

S: Možete li nam točno opisati posao kojim se bavite? Koja su Vaša zaduženja?

G: Trenutno sam predsjednik Upravnog odbora HYPO Alpe-Adria-Leasing d.o.o. Podgorica (HLM) i član Nadzornog odbora HYPO Alpe-Adria-Bank d.d. Podgorica (HBM). Opis mog posla je sljedeći: odlučujem o postavljanju i raspoređivanju zaposlenih na određene poslove i zadatke, predlažem mjere za organizaciju poslovanja i poslovne suradnje s drugim organizacijama u zemlji i inozemstvu, organiziram i neposredno sudjelujem u organiziranju vanjskotrgovinskih poslova iz registriranih djelatnosti tvrtke, obavljam druge dužnosti koje proistječu iz zakonskih i drugih propisa, statuta i odluka osnivača. Zatim, zastupam i predstavljam

tvrtku, zaključujem pravne poslove i poduzimam pravne radnje i djelatnosti u vezi s djelatnošću tvrtke. Odgovoran sam za zakonitost rada Društva, obavljanje svojih funkcija, rezultate poslovanja i organiziranje procesa rada u Društvu. Kao član Nadzornog odbora HBM nadgledam rad Upravnog odbora HBM i izvještavam Upravu HYPO GROUP u Austriji.

■ **S: Kako izgleda jedan Vaš radni dan? Što sve trebate obaviti tijekom svog radnog vremena?**

G: Moj radni dan počinje u 6.30. Na poslu sam već u 7. 15. Odgovaram na e-poštu, čitam novinske članke. U osam sati kreću interni sastanci, zatim sastanci s klijentima. Svaki klijent je individua. Razvijamo prisan odnos, jer koliko trebamo mijima toliko i klijenti trebaju nama. Naš proizvod je novac i treba ga plasirati kvalitetno. Nakon što se završi posao u uredu, idem na „teren“, u posjetu klijentima ili na poslovne večere.

■ **S: S obzirom da ste uspješan, a mlad čovjek u svijetu bussinessa, kako vam je to uspjelo (koja je formula)? Koliko je teško snaći se u svemu tome?**

G: Recept za uspjeh jest biti uporan, marljiv, dosta raditi, dosta čitati. Sve ostalo se stječe iskustvom i mišljenja sam da ne treba biti „star“ da bi bio uspješan. Glede snalaženja, nije baš lako jer to zahtjeva dosta odricanja u ostalim sferama života, ali uz dobru organizaciju i upornost sve se može.

■ **S: S obzirom da ste završili studij na matičnom fakultetu našeg lista (Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru), poznajete uvjete studiranja. Kako je bilo teorijski naučeno, primijeniti u praksi? Ima li neka anegdota vezana za Vaše studentske dane?**

G: Glede naučenog tijekom studija moram priznati da je puno pomoglo. Prevenstveno moram reći to za Ekonomski fakultet Sveučilišta u Mostaru, jer sam upoznat s radom još par fakulteta u Austriji, Hrvatskoj, BiH, Srbiji i Crnoj Gori. Naš fakultet ima dosta prednosti, ali isto

tako i nedostataka. Teorijska strana, kao i način predavanja i ispitivanja, je znatno bolja, ali nedostaje praktičan rad studenta. Moj prijedlog je da se uvede obveza praktičnog rada kod nekih predmeta, tako da studenti „okuse“ kako je to kad se radi i kad se može opipati materija koju učite. Isto tako bih savjetovao i da se tijekom predavanja na nastavu pozovu ljudi koji rade taj posao u praksi i svaki dan, ljudi koji će dati žive primjere tako da to bude lakše prihvaćeno od strane studenta.

■ **S: Što inače mislite o obrazovnom sustavu u BiH?**

G: Mislim da je dobar, samo bih dodao ono što sam već rekao u prethodnom pitanju: praksa, praksa, praksa. Razgovor s ljudima koji imaju iskustvo o materiji koja se predaje...

■ **S: Što mislite o procesu globalizacije, i kako on utječe na ekonomске tijekove i na business uopće?**

G: Globalizacija je nešto što se ne može izbjegći i što je normalno u svijetu: politička globalizacija, ekomska... Ima svojih loših i dobrih strana. Tipičan primjer dobrog iskorištavanja globalizacije je HYPO ALPE ADRIA GROUP. Svoju ekspanziju počinje 1992. od Austrije, preko Italije, Slovenije, Hrvatske, BiH, Srbije, Makedonije, Bugarske, Mađarske, Poljske, Njemačke, Velike Britanije... Ono što je naša prednost jest da možemo pružiti iste usluge istom klijentu koji ima tvrtku u Austriji i svoje tvrtke kćeri po ostalim zemljama u okruženju u kojem postoji.

■ **S: Koji su Vaši planovi za budućnost?**

G: Moj plan je završiti posao u Crnoj Gori (ugovor koji imam istječe krajem 2007. godine), a potom idem unutar HYPO GROUP natrag za BiH i Hrvatsku. Najvjerojatnije mjesto gdje ću živjeti, raditi i razvijati privatni život će biti Zagreb.

■ **S: Životni moto? Što Vam je osnovni životni pokretač?**

G: Živjeti dobro, a osnovni pokretač je sklad u životu (privatno i poslovno).

■ **S: Stvar bez koje ne možete, na radnom mjestu? Drži li Vas kava budnim?**

G: Posao je nešto bez čega ne mogu na poslu i to je to. Kad ne bude posla neću imati ni motiva raditi isti i onda ćemo nešto mijenjati (granu djelatnosti). Nemam poroka i mogu bez kave i sličnih napitaka.

■ **S: Što volite raditi u slobodno vrijeme, vaši hobiji?**

G: Slobodno vrijeme provodim sa suprugom, s prijateljima (mada je slobodnog vremena nažalost malo), čitanje, trčanje, gledanje TV-a....

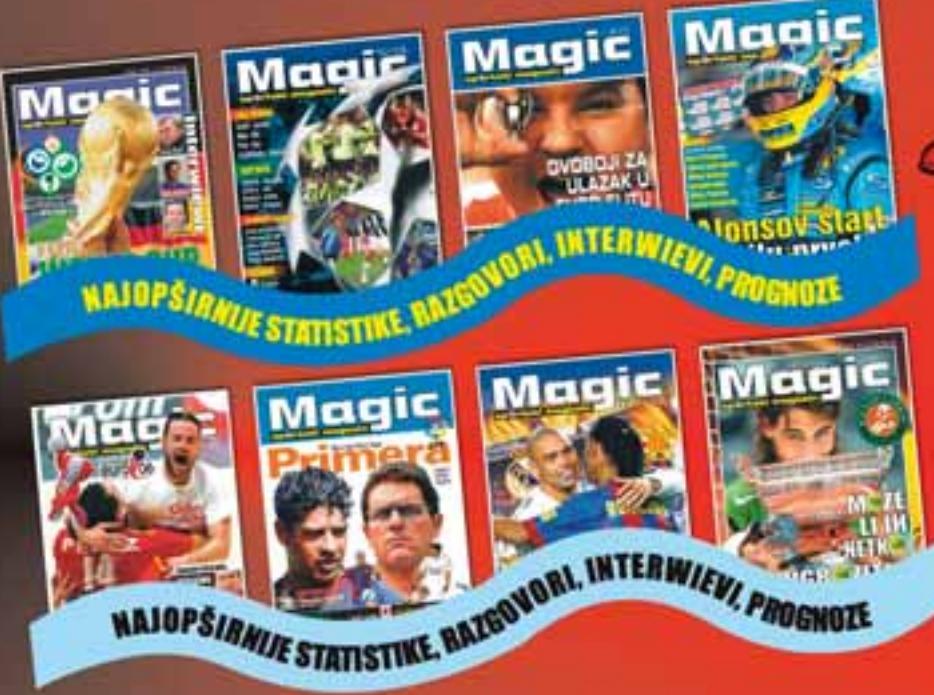
■ **S: Vaša poruka našim čitateljima? Jer to su studenti i budući biznismeni.**

G: Učite i samo učite; ukoliko imate priliku odraditi nešto u praksi ne propuštajte; i ne bojte se izazova.

www.williams-kladionica.ba

WILLIAMS
sportska kladionica

Od sada
i na
kioscima

SVAKOG PONEDJELJKA

Pouzdan i siguran.

www.interagent.ba
interagent@super.ba

IGOR BRADARA

Nakon Viste, na red je došao i Microsoftov uredski paket Office 2007. Nadeći možda i više iznenađenja nego Vista, Office je uistinu doživio neke ozbiljne promjene na koje će se valjati naviknuti, ali koje su, po mom mišljenju, odlična alternativa sitnom dotjerivanju već uhodanog proizvoda.

Prije svega valja spomenuti što sve novi Office sadrži. Kao i Vista, i Office će dola-

OFFICE

ziti u nekoliko verzija, (čak sedam), što će sigurno zbumjivati korisnike. Odaberete li najopsežniju verziju, imat ćete sljedeće programe (sve s prefiksom Microsoft Office): Access 2007, Excel 2007, Groove 2007, InfoPath 2007, OneNote 2007, Outlook 2007, PowerPoint 2007, Project Standard 2007, Publisher 2007, SharePoint Designer 2007 (bivši Frontpage), Visio 2007 te Word 2007. U ovom pregledu zadržat ću se najviše na onim dijelovima paketa koje prosječni korisnik najviše koristi: Wordu, Excelu i Outlooku.

Što se tiče novosti, bit ću otvoren: zboravite sve što ste znali o Officeu. Nova verzija je dramatično promijenjena, ponajprije što se tiče vizualnih elemenata i sučelja. Pokrenite neku od Officeovih aplikacija (promjene o kojima govorim ne odnose se na baš sve aplikacije, već one koje se najviše koriste, kao što su Word i Excel) i primjetit ćete da je standardni izbornik na vrhu prozora zamijenila alatna traka (eng. ribbon), koja funkcioniра posve drugačije. Ona se, naime, sastoji od izbornika za brzi pristup na samom vrhu prozora te skupine tabova kojima dolazimo do različitih skupina opcija u alatnoj traci. Sama alatna traka vizualno je i funkcionalno znatno jasnija i pregledna od starog toolbara: ikone su veće, a istaknuti su oni elementi koji se najčešće koriste.

Na te će se promjene korisnici morati naviknuti, no u Microsoftu tvrde da su se koncentrirali upravo na one opcije koje su korisnicima najbitnije, te da bi novi pristup

trebao znatno olakšati rad u Officeovim aplikacijama. Što se tiče sučelja, novim korisnicima ono će uistinu biti preglednije i jednostavnije za korištenje od starog (iako će ih zasigurno zbumiti kontekstualnost tabova, što znači da će se neki tabovi automatski otvoriti, zamjenjujući stare, ovisno o onome što radite). No osobno mi se ne svidi činjenica da nam do većine opcija ipak treba barem dva klika, što se donekle ispravlja izbornikom za brzi pristup koji je moguće urediti prema željama korisnika. Ipak, valja biti objektivan: da u rukama imamo neki programski paket alternativan Microsoft Officeu, vjerojatno bismo hvalili sučelje, ovako je to ipak više stvar nevoljnog navikavanja na nešto novo.

Promjena u sučelju ima još: primjerice, označite li dio teksta u Wordu automatski će iskočiti izbornik s nekim bitnim opcijama kao što su podebljavanje i boja teksta, no ovo funkcioniра dobro samo u nekim slučajevima i nije baš posve jasno što tjerat taj vražji izbornik da se pojavi. Tu su i „inteligentni“ kontekstualni izbornici do kojih dolazimo desnim klikom. Sve u svemu, sučelje novog Officea doživjelo je suviše opsežne promjene da bih ih sve pokrio te će nam pružiti sate zabave, a možda i frustracije jednom kada u njemu počnemo s ozbiljnim radom. Nadam se da će većini korisnika razdoblje navikavanja biti sličnije isprobavanju nove aplikacije nego muotrpnom traženju neke stare funkcije.

Kad smo kod funkcija, i tu ima podosta

noviteta. Najveći je, naravno, korištenje XML formata za pohranjivanje dokumenta u Officeu – primjerice, kada napišete neki tekst u Wordu i snimite ga, on će biti snimljen u .docx formatu. XML je otvoreni standard koji će povećati kompatibilnost Officeovih dokumenata s drugim aplikacijama, olakšat će njihov popravak ukoliko se oštete te će smanjiti veličinu samih dokumenata, no to dolazi i s nekim negativnim stranama: dokumente u novom formatu ne možete otvoriti u starim verzijama Officea.

Što se tiče opipljivih novosti, njih je previše da bih ih sve spomenuo – detaljan pregled možete pogledati na Microsoftovim stranicama.. Spomenut ću samo da je Outlook 2007, za razliku od ostatka paketa, prilično sličan trenutno aktualnoj verziji – jedna od novosti je, primjerice, podrška za RSS i dijeljenje RSS feedova između njega i Internet Explorera 7. U Wordu sam primijetio mogućnost pisanja bloga, što se može eksportirati kao HTML dokument, a tu je i jedna zanimljiva kozmetička novost – font Times New Roman više nije standardni font Officea – zamijenio ga je font po imenu Calibri.

Na kraju, spomenuo bih da, nisam imao ama baš nikakvih problema u radu s programima iz Office paketa. Štoviše, instalirao sam i koristio Office pod Vistem i sve je radilo odlično, a to znači samo jedno – da je Office paket i ovaj put jako dobro uređen i spreman za nove pobjede.

IGOR BRADARA

Windows Vista, prije zvani Windows Longhorn, je najnovije izdanje operativnog sustava Microsoft Windows, sadrži preuređeni i poboljšani dizajn, te mnoštvo novosti u odnosu na Windows XP. Windows Vista je u beta razvoju od srpnja 2006.

Razvoj

Kodno ime Longhorn je bilo poznato još 2001. godine, kada su objavljene prve informacije o novom operativnom sustavu iz obitelji Windows. U početku je bilo planirano da se ovaj operativni sustav pojavi krajem 2003. godine. Međutim, ubrzo poslije toga, programerska skupina je zatražila da se vrijeme razvoja poveća na neodređeno vrijeme, jer je došlo do izvjesnih promjena u razvoju i dodavanju novih funkcija i modula.

Počevši od rujna 2005. godine, jednom mjesечно se izdaju nedovršene verzije ovog operativnog sustava, kako bi svi zainteresirani korisnici mogli isprobati novu funkcionalnost. Posljednja probna verzija (RC1) je demonstrirala skoro sve nove funkcije i mogućnosti.

Verzije

26. veljače 2006. godine, tvrtka Microsoft je objavila da će se na tržištu pojaviti čak šest verzija ovog operativnog sustava. Također je objavljeno i to da će sve verzije biti dostupne kako za procesore s 32bitnom arhitekturom, tako i za procesore sa 64bitnom arhitekturom. Imena verzija dotičnog operativnog sistema su:

Windows Vista Starter

Windows Vista Home Basic

Windows Vista Home Premium

Windows Vista Business

Windows Vista Enterprise

Windows Vista Ultimate

Pored ovih verzija, dostupne su i verzije posebno namijenjene europskom tržištu: Vista Home Basic N i Vista Business N. Ove verzije se prodaju s ugrađenim softverom za reprodukciju multimedijalnog sadržaja, Windows Media Player, uslijed sankcija Europske uni-

Windows

je protiv tvrtke Microsoft zbog kršenja izvjesnih autorskih prava. Za razliku od ranijih verzija Windows operativnih sustava prema najavi proizvođača, počevši od ove verzije, svi operativni sustavi su dijeljeni u verzije prilagođene različitim profilima korisnika.

Novi dizajn

Aero je naziv novog redizajniranog grafičkog okruženja uključenog u Windows Vistu. Slično okruženje već odavno postoji na Mac OS X operativnom sustavu, a odnedavno i na Linuxu. Odavno posto-

je i različiti „modovi“ za Microsoft Windows XP s kojima taj operativni sustav sliči na Vistu. Za transparencije, animacije i ostale ljestvite Aero okruženja potreban je snažniji procesor s 3D grafičkom karticom. Grafičke kartice trebaju imati barem 64 MB memorije i podržavati DirectX 9, te imati implementiran Pixel Shader 2.0. Računala koja ne budu zadovoljavala ove uvjete moći će samo imati druge, uskraćene verzije okruženja Aero ili čak staro grafičko sučelje iz Windowsa XP ili 2000. Jedna od značajnijih novosti u novoj verziji Windowsa je način organiziranja i pronalaženja informacija.

Vista

Promijenjen je izbornik Start, koji sada omogućava lakše pokretanje aplikacija - čak i pored gomile instaliranih aplikacija, opcija za pretragu dosta olakšava posao. Pretraga u Windows Visti je unaprijedena i dosta brža u odnosu na starije verzije Windowsa.

Novi alat za pretragu je funkcionalan poput desktop search aplikacija, jer ne pretražuje samo imena datoteka na disku, već i njihov sadržaj, te i e-mail. Osim u izborniku Start, search opcija nalazi se i na vrhu prozora svake aplikacije, što donekle podsjeća na Spotlight - desktop search alat operativnog sustava OS X.

Zahtjevi

	Vista Capable	Vista Premium Ready
Procesor	800 MHz	1 GHz
Memorija	512 MB RAM	1GB RAM
GPU	DirectX 9 sposobni	DirectX 9 sposobni GPU sa Pixel Shader v2.0 i sa podrškom za Windows Display Driver Model
GPU memorija	32 MB RAM	128 MB RAM za rezolucije do 1280x1024 (256 MB+ za veće rezolucije)
HDD	20GB	40GB
Slobodan prostor na HDDu	15GB	15GB
Optički driveovi	CD-ROM	DVD-ROM

Rezultati svih pretraga mogu se spremiti u virtualne mape, što u prijašnjim verzijama Windowsa nije bilo moguće. Virtualne mape su potpuno automatizirane, te same osvježavaju podatke. Virtualne mape mogu biti grupirane, tako da u jednom vidite sve Wordove dokumente a u drugom svu elektroničku poštu.

Sigurnost

Premda su izmjene na grafičkom sučelju najvidljivije, najviše rada je uloženo u poboljšanje sigurnosti novih Windowsa. Za razliku od prethodnih verzija operativnog sustava, koji su uglavnom bile nadogradnje, Microsoft je Vistu kao i Windows 2003 Server počeo razvijati od nule. Ovo bi trebalo poboljšati sigurnost novih Windowsa, jer kao što se već u mnogo slučajeva dokazalo, konstantne nadogradnje ostavljaju mnoge sigurnosne propuste koji se iz verzije u verziju operativnog sustava nasleđuju. S Vistom dolazi i nova verzija Internet Explorera koja ima podršku za tabove (što Mozilla Firefox ima od svoje prve verzije), ima podršku za RSS feedove i novi engine za prikaz internetskih stranica.

U Windowsima XP svi korisnici su najčešće imali administratorske privilegije te su mogli obavljati sve moguće radnje na operativnom sustavu, ali nova verzija bi to uvelike trebala promjeniti. Prilikom instalacije novog softvera ili nekog drugog osjetljivijeg zahvata na operativnom sustavu, Vista će korisnika pitati šifru, čak i ako on ima administratorske privilegije. Uvođenje ovog dodatnog sloja zaštite (Account protection) čini Vistu sličnoj Unixima.

Premda odavno postoje operativni sustavi koji nude gotovo sve što Vista ima, bitka za tržište najvjerojatnije se neće voditi s njima, već sa starijim verzijama operativnog sustava Windows.

Intervju s predsjednicom **Paulom Pranjić i zamjenikom predsjednice **Zoranom Ćavarom****

ANTE DŽIDIĆ

**Ako imate
dobru ideju,
dobru ekipu
i zaista ste
spremni raditi,
javite se u ured
Predsjedništva
Studentskog
zbora. Čekamo
vas. Utječite
na trošenje
onih slavnih
10 KM. Pred-
ložite projekt.
Predsjedništvo
Zbora će finan-
cijski i stručno
podržati svaku
iole suvislu stu-
dentsku ideju.**

Na posljednjim studentskim izborima došlo je do promjene u vodstvu studentskog zbora Sveučilišta u Mostaru. Nakon Siniše Skočibušića, inače dosadašnjeg dugogodišnjeg predsjednika Studentskog zbora, dolaze nam mlađi i, nadam se, još aktivniji i uspješniji predstavnici, koliko god to bilo teško nakon svega što je Siniša napravio. U ovom broju razgovarali smo s njima i ovim putem ih predstavljamo široj studentskoj javnosti. To su Paula Pranjić kao predsjednica (3. godina, Pravni fakultet) i Zoran Ćavar kao zamjenik predsjednice (3. godina, Ekonomski fakultet).

■ 1. Recite mi kakva su vaša iskustva u dosadašnjem radu Studentskog zbara?

PAULA: Započela sam na prvoj godini kao studentska predstavnica da bih na drugoj bila izabrana za potpredsjednicu Studentskog zbara Pravnog fakulteta, člana i glavnog tajnicu Predsjedništva Zbora Sveučilišta.

ZORAN: Ja sam već drugu godinu aktivni član Studentskog zbara; u svom prvom mandatu bio sam predsjednik Studentskog zbara Ekonomskog fakultete

ta, a evo u drugom sam zamjenik predsjednice Studentskog zbara Sveučilišta. Nakon prve godine studija htio sam nekako ispuniti svoje slobodno vrijeme, pa sam čuo za Studentski zbor i htio se uključiti u aktivan rad i zalagati se za one principe koje Studentski zbor zastupa; međutim tek na drugoj godini studija sam pristupio izborima kao kandidat za predstavnika svoje godine i danas sam tu gdje jesam.

■ 2. Koliko je važna uloga i koliki je utjecaj Studentskog zbara na Sveučilištu u Mostaru?

ZORAN: Mislim da je uloga SZ-a puno veća nego što se čini. Prije svega SZ je jedino legitimno, i najviše predstavničko tijelo studenata, a osnovna zadaća mu je promicati interes studenata u tijelima uprave fakulteta i Sveučilišta. Samo kroz svoje izabrane predstavnike, studenti mogu tražiti ostvarenje svojih prava, i promicanje istih, što doista puta nije ni jednostavan ni lak zadatak. Uzveši u obzir trenutno stanje, kako na Sveučilištu, tako i u čitavoj državi, gdje je studentski standard jako loš, i gdje je skoro pa apsolutna nebriga za studente od strane državnih i ostalih javnih tijela, mislim da SZ obavlja jako bitnu funkciju kako

bi kroz sve one ovlasti koje ima, ukazao na problematiku svih studenata, te kako bi tražio adekvatna rješenja na dobrobit svih. Može se reći da je utjecaj SZ doista jak, kako na Sveučilištu tako i u ukupnoj društvenoj zajednici, što je plod predanog rada već 7 godina.

■ 3. Koliko je Studentski zbor kao studentska organizacija bitan za studente i na koji način doprinosi poboljšanju studentskog standarda?

ZORAN: Kao što sam već kazao, SZ je od velikog značenja

za studente, jer kroz svoje predstavnike studenti mogu ravno-pravno sudjelovati u radu fakultetskih vijeća, te Senata na razini Sveučilišta. Kroz aktivan rad u tijelima uprave studenti se mogu izboriti za sve one stvari koje su racionalne, moguće, ostvarive i utemeljene na realnim zahtjevima. Mislim da je svakom fakultetu u interesu surađivati sa svojim studentima, kako bi u partnerskom odnosu zajedno mogli poboljšati način studiranja, te tako kvalitetu studiranja podići na što višu razinu i steći ime koje će biti zvučno kako u zemlji tako i u inozemstvu. Dovoljno je napomenuti da je studentska anketa o nastavi, koju kao što joj i ime govori, provede studenti, dobila na značenju i kako će u skoroj budućnosti biti jedan od najvažnijih čimbenika u stvaranju kvalitete studiranja. Svakom studentu je bitno ocijeniti nastavu i svoje profesore, a studentski predstavnici upravo na osnovu ankete imaju stvarne pokazatelle s kojima mogu argumentirano iznositi probleme.

■ 4. Kao novi predstavnici, kako vidite budući rad

Studentskog zbora, odnosno što planirate napraviti za vrijeme svog mandata?

PAULA: Ne očekujem neke revolucionarne promjene. Mogu se samo nadati da ćemo kroz svoj rad potaknuti što više studenata na aktivan studentski život. Nadam se također većem broju studenata koji su sposobni konstruktivno kritizirati i koji mogu podići ukupnu kvalitetu organizacije Studentskog zbora.

■ 5. Koliko ste zadovoljni odzivom studenata na ovim izborima i inače odzivom studenata na projektima koji su dosad rađeni?

PAULA: Nisam zadovoljna odzivom studenata na Studentskim izborima 2006. Svejedno, moram reći da je odziv studenata na Sveučilištu u Mostaru iznad bh. i europskog prosjeka. **Što se tiče općenito studentskog aktivizma, on je na jako niskoj razini u usporedbi sa studentima u Europi.** Rijetki su studenti koji uče strane jezike, koji su članovi neke studentske organizacije ili športskog kluba

ili se bave dobrovornim radom.

ZORAN: Odzivom studenata na izbore osobno sam zadovoljan, s obzirom da je prosjek birača na zadnjim izborima veći nego na nekim sveučilištima u Europi, i smatram da studenati sve više prepoznaju značaj studentskih izbora i samog SZ, međutim smatram da je ravnodušnost studentske populacije ipak prisutna u određenoj mjeri i da dosta studenata ne shvaća važnost samih izbora. Međutim što se tiče studentskih projekata koji se rade, kako u sklopu redovnih aktivnosti, tako i namenskih projekata, ne mogu reći da sam zadovoljan, jer čini se da nema dovoljno onih koji se žele uključiti u događanja i aktivno sudjelovati. Smatram da studenati često nisu ažurni s praćenjem informacija, pa tako promakne i dosta stvari koje bi mogle biti korisne, međutim, s druge strane u dosta projekata uključen je velik broj studenata sa svih fakulteta. To su prije svega športska događanja, studentske zabave i sl., ali ona koja su više bazirana na predavanjima o određenoj temi i radionicama, redovno imaju manje sudionika. Osobno bih volio kada bi ljudi dolazili s konkretnim prijedlozima i kada bi se više ljudi uključilo u rješavanje tekućih problema koje su nam svima od tereta.

■ 6. U čemu se očituje suradnja koju imate s ostalim studentskim organizacijama i fakultetima i koje beneficije može donijeti jedna takva suradnja studentima?

PAULA: Iskreno, suradnje i projekti na kojima sudjelujemo ne donose direktno neku veliku korist. Ali, to su mjesta na kojima se stvaraju mreže poznanstava koje kasnije mogu rezultirati važnim stvarima. Ta-

Paula Pranić

koder, ni s jednog studentskog seminara vi neće otići s mnogo novih saznanja, ali naučit ćete barem nešto, otići ćete u neko novo mjesto, govorit ćete pred ljudima, raspravljat ćete i oštiriti argumentacijske vještine, možda govoriti na engleskom. Pozivi za ovakva događanja su na oglašnim pločama. Ali, izgleda da pogledi naših studenata upravo ta mjesta izbjegavaju.

■ 7. Planirate li i na koji način angažirati studente za rad u studentskim organizacijama, i suradnju na projektima?

PAULA: Trenutno radimo na obrazovanju samih studentskih predstavnika, a potom će studentski predstavnici održati radionice na fakultetima. Na tim radionicama ćete moći naučiti kako i gdje se prijaviti na različita događanja, npr. na ljetne škole na kojima možete dobiti ECTS kredite (koji se trebaju priznati i na našem Sveučilištu), različite seminare i radionice. Tu će se predstaviti i osnovne informacije o Bolonjskom procesu. Također mislim da nije mnogo očekivati od studenata da s vremena na vrijeme bace pogled na oglasne ploče po fakultetima i (uz pomoć koju mogu dobiti u uredu Predsjedništva) prijave se za sudjelovanja na studentskim događanjima u zemlji i inozemstvu. Shvaćam da se studentima čini kako su „oni u zboru jedna ekipa“ i da vjerojatno ima studenata koji bi se uključili, ali osjećaju svojevrsnu nelagodu. Sjećam se da sam i sama prije dvije godine s nelagodom ulazila u ured studentskih predstavnika. Ali za to stvarno nema potrebe.

■ 8. Uloga Studentskog zbora u provedbi Bolonjskog procesa?

PAULA: Studentski pred-

stavnici bi trebali bdjeti nad reformama koje se provode na fakultetima i paziti da se ne zakidaju studentska prava. Evo jedan tipičan primjer: Događa se često da se predmetima ne dodjeljuju realno ECTS krediti. Svi studenti trebaju znati da 1 ECTS nosi od prilike 25 sati rada: što pripreme za predavanja, što samih predavanja, što samostalnog učenja. Ako se zna da neki predmet puno više opterećuje nego što mu je dano kredita, tada studentski predstavnici trebaju izaći na fakultetska vijeća sa zahtjevom da se smanji opterećenje (npr. smanji opseg obvezne literature) ili da se pre-raspodjele krediti. Ono što se često događa jest da fakultetska vijeća „na pamet“ dodjele ECTS kredite i onda se igraju matematičke umjesto da zaista pogledaju jačinu i raspoređenost opterećenja i s time uskladjuju ECTS kredite.

■ 9. Ono što većinu studenata zanima je gdje završi 10 KM koje se uplaćuju za Studentski zbor, odnosno tko sastavlja i upravlja tim proračunom?

PAULA: 10 KM se uplaćuje na račun Sveučilišta u Mostaru. Proračunom upravlja Predsjedništvo Studentskog zbora (predsjednici i dopredsjednici studentskih zborova fakulteta) na svojim sjednicama. Ne usvaja se proračun kao takav, nego se

odluke donose na sjednicama sukladno potrebama i predloženim studentskim projektima.

■ 10. I za kraj, evo, možete poručiti studentima kako i na koji način se mogu angažirati, sudjelovati i predlagati projekte?

PAULA: Tu nema mnogo filozofije. Ako imate dobru ideju, dobру ekipu i zaista ste spremni raditi, javite se u ured Predsjedništva Studentskog zbora. Čekamo vas. Utječite na trošenje onih slavnih 10 KM. Predložite projekt. Predsjedništvo Zbora će finansijski i stručno podržati svaku iole suvislu studentsku ideju.

ZORAN: Svim kolegama bih poručio da budu što aktivniji, da se što više informiraju o stvarima koje se događaju oko nas i da skupa pronalazimo rješenja koja će nam svima koristiti. Također bih preporučio da svi znaju tko ih predstavlja i ako imaju bilo kakvih problema da se obrate svojim predstavnicima kako bismo sutra imali što kvalitetnije sveučilište i što kvalitetniji studentski standard na radost svih. Što se tiče projekata, svi oni koji imaju bilo kakvu ideju iz područja znanosti, modernizacije nastavnog procesa, športa, kulture i zabave neka se obrate studentskim predstavnicima koji imaju dužnost pomoći u realizaciji svih realnih projekata.

Zoran Ćavar

NEDJELJKO ČULJAK

Pretpostavlja se da su s ovim, danas iznimno raširenim sportom, započeli još stari Egipćani, Grci i Rimljani, no svi se dokazi svode na nekoliko arapskih riječi iz vremena starog Egipta koje bi se mogle dovesti u vezu sa sličnim sportom, te rezbarije u egipatskim hramovima iz 1500. godine prije Krista.

Riječ *tennis* (engl.) vjerojatno potječe od imena egipatskog grada Tinnisa, dok se za riječ *racquet* (reket) smatra da je nastala od arapske riječi za dlan: rahat. Postoje dokazi da se u 5. stoljeću tenis igrao u Toskani, isprva bez reketa, golom rukom. **Tenis kakav znamo danas nastao je oko 1874., a s njim se povezuje ime engleskog bojnika Waltera Cloptona Wingfielda.** On je definirao pravila igre te ih i službeno registrirao u uredu za zaštitu patenata. Proizvodio je i tenisku opremu, a njegovi su se kompleti prodavali i u Rusiji, Kanadi, Kini i Indiji. Prvi

turnir u Wimbledonu održan je (s 22 igrača i dvjestotinjak gledatelja) 1877. godine i otada se taj sport službeno zove tenis. Nakon nekoliko održanih turnira stvoreni su i prvi prvaci, među kojima je prvi bio Wiliam Renshaw. Osvojio je čak osam pobjedničkih naslova te jedno drugo mjesto zaredom (od 1881. do 1889.) i time postavio rekord koji nije srušen ni do današnjega dana. Tenis je jedan od sportova koji se igrao na prvim Olimpijskim igrama 1896. godine. Davisov kup je prvi put održan 1900. dvobojem između Amerike i Velike Britanije. Australazija (Australija i Novi Zeland) je 1905. godine napravila svoj prvi tim koji je 1907. godine osvojilo prvu titulu. No, od 1924. godine tenis više nije olimpijski sport. Tek 1988. godine ponovno se vraća u olimpijsku obitelj.

Neki od najpoznatijih i najvećih turnira današnjice su: Australian Open (otvoreno prvenstvo Australije); Roland Garros (French open tj. Oto-

reno prvenstvo Francuske); Wimbledon i US Open (otvoreno prvenstvo SAD-a).

Profesionalne turnire organiziraju i za njih propisuju pravila dvije organizacije: ATP koja brine o muškom tenisu, te WTA koja brine o ženskom tenisu. Ti su turniri u većini slučajeva odvojeni, osim u slučaju Grand Slam turnira. Svaki nastup tenisača i tenisačica na profesionalnim turnirima se buduje, te se onda dobiva rang-lista koja pokazuje trenutni plasman pojedinca u svjetskom tenisu.

Ovi turniri i ne bi bili možda toliko bitni ni značajni da se ne radi o ogromnoj sveti novci koja je u igri, jako velikoj popularnosti, gledanosti i velikom broju sponzora. Pa tako samo nagrada za osvojeno prvo mjesto na Australian Openu iznosi 1.3 milijuna eura.

Veliki dio ovih iznosa u zadnje četiri godine je postao gotovo nedostizan za bilo kojeg igrača osim za Rogera Federera. R. Federrer je ro-

đen 8. kolovoza 1981. god. u Oberwilu, Švicarska. Već je jako dugo vremena broj 1 u svijetu tenisa. Ima 10 osvojenih Grand Slamova, 46 turnirskih pobjeda u singlovima i 7 u parovima. Možda najbolji podatak o njegovoj veličini je taj što je 4 puta zaredom osvojio Wimbledon. Do sada je, samo od nagrada, osvojio 28.887.528 američkih dolara. Pored svega ovoga isto tako se pokazuje u svijetu kao jako humanitarna osoba, i ima organizaciju koja pomaže djeci u Africi, što mu je prvi cilj u humanitarnim akcijama, a drugi je promovirati tenis za mlade u svijetu i sportom pomoći protiv droge. Roger Federer je nominiran za sportaš godine 2007., a treba spomenuti da je on bio sportaš 2005. i 2006. god.

Tenis koji on danas igra, doveo je prema velikom broju stručnjaka i bivših igrača, gotovo do savršenstva. To se ogleda u njegovoj fizičkoj i psihičkoj spremi, a njegova tehnika je gotovo perfektna i zbog toga kao savršeni stroj uništava tj. dobiva pred sobom. Poradi njegove preciznosti i točnosti najčešće ga uspoređuju s izvanzemaljcima. Jedna od stvari koje idu ovome u korist je i to da svi igrači na svijetu, imaju svog trenera koji ih podučava, dok je Roger sam sebi trener i samo povremeno angažira nekog stručnjaka. No, što je najvažnije **Federer je danas u svijetu jako pozitivna osoba i postao je sinonim za uspjeh.** Pa tako danas nije tako rijetko čuti za nekoga tko je uspješan i dobar da je poput Roger Federera.

Pred Rogerom je još puno mečeva i turnira, a ja da ne bih pretjerao, zaustavit ću se ovdje. Toliko za ovaj put!

Novi život u Studentskom domu

JAKOV MARIJANOVIĆ

Svima nam je dobro znano da je Studentski dom ustanova čije su djelatnosti usmjerenе pružanju usluga studentskog standarda, i to: prehrana studenata, smještaj studenata, studentski servis. No znamo li štогод novoga o našem studentskom domu? Za one koji ne znaju, ili nisu upućeni, evo informacija. Smještaj u Studentskom domu Mostar iznosi 56 KM, dok je cijena jednog obroka 1,60 KM. Kapacitet restorana je 1000 obroka na dan, na bazi samoposluživanja. Centar raspolaže s dva objekta sagrađena 1971. i 1981. god., čiji su kapaciteti 400 ležaja s pratećim sadržajem (učionice, TV dvorane, studentski buffet, sveučilišna knjižnica).

Nakon smjene bivšeg ravnatelja zanimalo nas je kakvo je stanje, i je li se što

popravilo, ima li kakvih planova, i općenito kakav je studentski standard sada. Zato smo se zaputili izravno kod novog ravnatelja doma, gospodina Dragana Mikulića. **U razgovoru s gosp. Mikulićem doznavali smo sve probleme i propuste koje je za sobom ostavio bivši ravnatelj Ilija Rozić.** Prije svega, **Centar je bio u velikim dugovima.** Posebno je istaknuo da je **hrana bila jako loše kvalitete, a studenti nisu imali nikakav utjecaj na jelovnik koji se nije mijenjao pune dvije godine.** Tople vode u oba paviljona bilo je po 45 min. na dan, a kao razlog za opravdanje bivši ravnatelj je isticao kako kotlovnice ne mogu podnijeti opterećenje; **grijanje je bilo ograničeno, te radijatori nisu radili po dogovo-**

renoj satnici. Ne moramo ni spominjati da je upitno bilo troši li se transparentno novac SCM, jer iako je postojala odluka Upravnog vijeća o imenovanju studenata u komisiji SCM, to se nije provodilo. **Najveći problem SCM u to vrijeme bilo je potpuno zanemarivanje mišljenja, neuvažavanje problema i prijedloga studenata koji su živjeli u studentskom domu.**

Kad tamo čuda gle!

Nakon smjene stvari su zaista krenule boljim tijekom. Sve što se napravilo u nepunu godinu dana, i više je nego za pohvalu. Naime **studenti su osjetili da više nisu samo statističke brojke u centru, već i sudionici u odlukama.** Sektoru smještaja i hrane komisija je posvetila najviše pozornosti, 2 člana komisije zadužena su za izradbu jelovnika u suglasnosti sa šefom kuhinje i studentima. **U jelovniku se našlo pet vrsta juhe, salata za ručak i večeru, prvi put uveden je pomfrit, i to naravno na prijedlog studenata.** Uprava je promijenila dobavljača roštilja na što je bilo najviše pritužbi. Uvedeni su Kraševi proizvodi, buhtle i kroasane umjesto čokolada iz Turske. **Uvažavajući prijedloge od strane studenata da-**

jemo veliku pohvalu Upravi Centra za poboljšanje hrane. Svakako da ovdje ne treba stati, jer mjesta za poboljšanje hrane ima još. **Jedan od dokaza da je hrana dobila na kvaliteti je i povećanje potrošnje bonova za hranu.** Osim hrane, i topla voda je povećana s 45 min. na 2.30h dnevno (time pada u vodu priča bivšeg ravnatelja o nemogućnostima povećanja zbog kotlovnice), a što se tiče grijanja **radijatori rade do 23h, a za vrijeme hladnih dana stalno.**

U studentskom centru nalazi se i ured gdje studenti mogu doći tražiti informa-

cije koje ih zanimaju, nešto pohvaliti ili upozoriti članove komisije na propuste u radu SCM.

Za one koji ne znaju, još korisnih informacija. Otvorena je i **nova te-retana u Centru**, gdje studenti mogu provoditi svoje slobodno vrijeme. Cijena članarine je 15 KM mjesечно ali ne samo za stanare doma nego i za druge studen-te. Koliko je to dobra investicija pokazuje i trenutna brojka od 50 članova, koja se povećava svakim danom.

Još jedan bitan pomak koji treba po-hvaliti je **uvodenje studentske patrole,**

koja jednom mjesечно nenajavljeni obi-lazi sobe u Domu, i četiri najčistije i naju-rednije sobe oslobođa plaćanja za taj mje-sec. Ova akcija pokrenuta je u cilju pove-ćanja razine higijene i čistoće u Domu.

Za one koji su ljubitelji sportskih i kul-turnih događaja, uprava SCM omogućila je da stanari Doma dobiju određen broj ulaznica za te događaje. Malo je vreme-na prošlo, ali ne malo za one koji žele raditi i omogućiti studentima da budu zadovoljni.

Planovi za budućnost!

No, ovo nije sve što će se promijeniti i obnoviti u Centru. Već se planira nastavak rada u pogledu poboljšanja uvjeta smje-štaja i hrane (uvođenje čaja i Cedevite za vrijeme ručka i večere). Provest će se i anonimni upitnik o stanju u SCM-u, tako da svi studenti imaju priliku ukazati na probleme koji su im bitni i da mogu dati prijedloge kako se stanje u Domu može popraviti. **Jedan od budućih planova je i osvjetljavanje područja ispred Doma, te obnova parka oko Doma**, provo-de-nje različitih debata i rasprava o Pravilni-ku o prijmu studenata u dom i promjena kućnog reda koji je zastario. **U novom kafiću organizirat će se koncerti, ra-**

zličite zabave, filmske večeri, te rođendani stanara za koje je namijenjen jedan dio kafića. Najvažnija stvar je ograničeno vrijeme radno vrijeme, tako da ne smeta ostalim stanarima.

Čitaonica u starom paviljonu postala je pretijesna i namjerava se proširiti te se nadaju da će ovaj projekt poduprijeti i Studentski zbor. **Ono što će posebno razveseliti studente je to što će nakon rekonstrukcije svaka soba imati priključak na Internet i kabelsku TV.** Da je odnos Uprave i studenata korektni potvrdio je i **predsjednik Komisije za studentski standard student Vedran Markotić**, koji je **dodao kako je svaki njihov prijedlog od strane Uprave prihvaćen i proveden.**

Na kraju dajemo pohvalu svemu što je do sada učinjeno i neka se s navedenim projektima nastavi, a život u domu postao je puno bolji, studenti su povezani, lakše se uči, a ne mora se i kuhati dok su naše kolege u privatnom smještaju, prepusteni sami sebi. **Zato dajemo preporuku vama koji ne znate!**

Studentski ručak samo 1,60 KM

Na odličan ručak za 1,60 KM? Nevjerojatno, ali istinito, i to u studentskoj menzi u Domu, gdje osim studenata smještenih u Centru, jeftinu i dobru prehranu traži stotine studenata smještenih u privatnom smještaju. Nakon poboljšanja uvjeta u Studentskom centru, svaki dan podjeli se 700 obroka, a oko 300 obroka na dan pojedu studenti koji plaćaju vrlo skup privredni smještaj i sve potrebite režije. Ipak, dok je za studente to odlična prilika da daleko od domaće kuhinje pojedu nešto kuhanog, **mora-mo istaknuti kako županje iz kojih studenti dolaze ne snose ostatak troškova od 3 KM u cijeni jednog obroka, i nije im važno hoće li njihova mladež pojesti nešto toplo ili ne.** Studenti koji žive u privatnom smještaju u menzi se hrane zahvaljujući crvenim bonovima, a onima iz Centra obrok omogućuje zeleni bon. Osim te razlike druge nema, hrana je za svakoga ista. Prema provedenom upitniku, od nekoliko studenata u menzi čuli smo kako je hrana odlična jer za 1,60 KM se ne može kupiti ni sendvič, a u menzi imaju izbor između dva obroka, juhu, salatu i desert. **Što je najvažnije, kvaliteta hrane se povećava** a to je ujedno i najveći razlog zašto studenti dolaze u menzu. Iako je Studentski centar na gubitku jer omogućuje dva kvalitetna obroka na dan, nada se da će i savjest ljudi u županijama proraditi te da će i oni ubuduće ispunjavati svoje obaveze.

UREDNIŠTVO LISTA SEF

Da bismo se sami uvjerili u kvalitetu i poboljšane uvjete proveli smo sljedeću anketu:

Kako ste zadovoljni novim uvjetima u Domu, je li se što popravilo? Kakva je hrana, i što očekujete u budućnosti?

Rudo Tomić

Stanje se popravilo u odnosu na prošlu godinu, hrana je mnogo bolja, osoblje uslužnije, posebno novi ravnatelj. Očekujem da će tijekom obnove biti još bolje.

Ivo Kraljević

Ovdje sam drugu godinu i veoma sam zadovoljan sadašnjim uvjetima u Studentskom domu. Velike su se promjene dogodile u proteke dvije godine zahvaljujući novim kadrovima u vodstvu, a prvenstveno se odnosi na bolju kvalitetu hrane, koja je prošle godine bila uvreda ljudskim pravima. Trenutno sam vrlo sretan i smatram da će Studentski dom ubuduće biti veoma atraktivno mjesto za život.

Igor Čorluka

Za vrijeme starog ravnatelja stanje je bilo loše, no sada se sve promijenilo i predstavnici za studentski standard nastoje ugoditi i pomoći svim studentima.

Nikola Marčinko

Uvjeti prije nisu bili dobri, ove godine stanje se znatno poboljšalo, pogotovo hrana u menzi. Nadam se još boljim uvjetima za život u domu u budućnosti.

Tina Mikulić

Hrana je puno bolja ove godine, smještaj u domu je ostao isti, ali nadam se poboljšanju.

Božana Boras

Uz poboljšanje hrane, za čiju kvalitetu ima još mesta, nadam se besplatnom Internetu u starom domu. Promjene u novom kafiću, glazbi... svakako su pozitivne.

Tonka Krešić

Zahvaljujući novom ravnatelju, koji je pokazao izuzetnu brigu za život studenata u Studentskom domu, znajući stanje prije i kasnije osjeti se velika promjena. Studenti su dobili mogućnost i sami nešto promijeniti i samim time osjetili su se dijelom šire akademske zajednice.

Borko Rajić

Uvjeti su svakako bolji, no ne treba na tome stati, ali je bitno da se krenulo s mrтve točke.

Dario Alilović

Hrane se popravila, očekujem Internet po sobama u starom domu i da se nastavi suradnja ravnatelja i stanara.

Ovim člankom želimo ukazati na to da se nekako već godinama povlači teza da ne postoji povezanost studenata iz grada i onih iz Doma, a uredništvo se čitajući ovaj članak uvjerilo u to. Ovim putem želimo nglasiti da i studenti iz grada mogu naći zanimljivosti u Domu poput navedenih u članku.

Svakako bismo još spomenuli i Sveučilišnu knjižnicu koja ima preko 15.000 naslova, a u razgovoru s gospodom koja radi u njoj doznali smo da je učlanjeno samo oko 100 studenata. Ukoliko imate želju učlaniti se, cijena članarine za jednu akademsku godinu je 10 KM. Nadamo se da će vas ova opaska motivirati da posjetite neki od navedenih sadržaja.

– UREDNIŠTVO LISTA SEF

Don't worry, he'll be back

ŠTEFICA KREŠIĆ

Iz SEF-a u SEF pričali smo vam o mnogo toga. AIESEC se stalno spominjao, bilo da je riječ o novim članovima, o seminarima na kojima smo bili ili pak o projektima koje smo radili. Tako već znate da jednom godišnje, početkom akademске godine, primamo nove članove, kao i to da je prošlogodišnji Career Days bio jako uspješan. Također znate da je AIESEC organizacija koja vam omogućava naučiti mnogo toga bez da uzmete knjigu i štrebate. Što je najbolje od svega, još se pri tome odlično zabavite i upoznate mnogo različitih i zanimljivih ljudi, ne samo s ovih područja nego iz cijelog svijeta.

AIESEC vam nudi praksu u inozemstvu

Ali ono što je stvarno fantastično u AIESEC-u jest program međunarodne stručne prakse. Nakon Drugog svjetskog rata skupina studenata s devet sveučilišta iz šest zemalja osnovala je AIESEC. Budući da je nakon rata ekonomsko stanje bilo jako loše, željeli su dati svoj doprinos u obnavljanju gospodarstva. Njihova je vizija bila upravo uz pomoć mladih ljudi, prije svega studenata, pomoći gospodarstvu. Ti mladi vizionari smatrali su da se ekonomiji može pomoći ako se zemlje na neki način povežu. Povezivanjem zemalja prenosili bi znanja i iskustva iz jedne zemlje u drugu. Upravo su studenti bili ti koji su odlazili na plaćenu praksu u inozemstvo te svojim znanjem, vještinama, idejama, ali i kulturnoškim posebnostima pomoći tvrtkama da se razvijaju. Od tih dana do danas program razmjene je doživio brojne promjene. Više se ne radi samo o ekonomskim takozvanim management praksama jer je AIESEC prateći svjetska

zbivanja uočio potrebu i za tehnološkim, edukacijskim i drugim tipovima praksi. Tako danas na plaćene prakse mogu ići studenti s bilo kojeg fakulteta, osim studenata medicine zbog osjetljivosti njenog djelovanja. Ali dosta teorije! Mi AIESEC-ovci ionako više volimo praksu. Pokušajte sada samo zamisliti da odete raditi u neku veliku i uspješnu tvrtku u Bruxellesu, Londonu, New Yorku ili bilo koju drugu metropolu u svijetu koja vam u ovom trenutku pada na pamet. Zamislite koliko bi ste na taj način naučili i unaprijedili sebe u odnosu na ostale studente. Da ne govorimo o svladavanju stranih jezika i postavljanju temelja vlastite karijere. To se ne može mjeriti nikakvim znanjem stečenim

koji su zainteresirani za razmjene ozbiljni i profesionalni. Nije potrebno da taj student ima znanja koja nema nitko drugi, potrebno je samo da želi kvalitetno odrediti praksu.

Student našeg fakulteta Andrija Radić na praksi u Americi

Prvenstveno radi toga vršimo provjere svega onoga što studenti navode u svom

na fakultetu. Al' najbolje od svega je upravo to što takvo nešto više nije potrebno zamišljati. Odlazak na plaćene prakse u inozemstvo polako, ali sigurno postaje praksa i na našem fakultetu. Poslati nekoga na praksu, vjerujte mi, nije nimalo lagani posao, ali jednakako tako, nije ni nemoguće. Prije svega potrebno je pronaći pouzdanog studenta, jer upravo ta osoba predstavlja AIESEC Mostara i AIESEC cijele države. Od tog praktikanta ovisi naš rating, ne samo u tvrtci u kojoj radi, nego i u državi u kojoj boravi na praksi. Upravo radi toga kako pazimo na to da su studenti

životopisu. Cijeli taj proces prošao je i Andrija Radić prije nego što je otišao u SAD, u tvrtku Contessa Premium Foods. Prije svega detaljno smo mu objasnili sve što se od njega očekuje, sve ono na što on ima pravo i sve ono što su njegove obvezе. Kada smo se uvjerili da je on prava osoba za praksi u inozemstvo unijeli smo ga u **Insight, AIESEC-ov program za razmjene studenata**. Ubrzo je pronađena savršena tvrtka koje je tražila studenta njegovih osobina. Baš kad smo pomislili kako sve ide savršeno, problem nam je postala komunikacija s AIESEC-om iz SAD-a. Naime, bilo je jako teško doći do njih. U jednom trenutku smo mislili da je to skoro pa nemoguće. Ipak, nismo odustajali. Nakon što smo pretražili sve adrese, poslali hrpu mailova, konačno smo dobili odgovor. Sjećam se još uvijek kad me je Martina, koja inače radi sve poslove vezane za odlazne razmjene, srela

u gradu i rekla da je potvrđeno od strane tvrtke da im Andrija odgovara. Malo je reći da smo bili presretni. Jedva smo čekali da se stvari dovedu do kraja i da se konačno i naša praksa može ubrojiti u tisuće i tisuće obavljenih razmjena koje AIESEC uradi svake godine. Bilo je još potrebno uraditi neke formalnosti kako što je potvrda o vizi, o radu u AIESEC-u, ali sve su to bile sitnice. Glavni dio posla je urađen onog trenutka kad je direktor Contessa Premium Foods rekao da je Andrija baš onaj profil studenta koji mu je potreban. Trenutno radimo na slanju još dvojice studenata i pronalaženju tvrtki s naših područja koje žele sposobne studente iz svijeta. Jer svaki dolazak inozemnog studenta omogućuje većem broju naših studenata iskusiti avanturu kakvu Andrija upravo doživljava. Ukoliko i vi želite biti jedan od sretnih kojima se pruža prilika raditi u SAD-u, Japanu ili bilo gdje

drugdje, javite se u ured AIESEC-a na Ekonomskom fakultetu. Naime, Andrija je početkom veljače otišao u SAD na praksi koja po njegovoj želji traje godinu dana. Redovito se čujemo s njim, dobivamo slike Hollywooda i ostalih mesta koje posjećuje u slobodno vrijeme. Piše kako je dobio izvanrednu priliku praktično svladati sve ono što je slušao na predavanjima, te da svaki dan nauči nešto novo i da bi ovo trebala biti za svakog studenta prilika koja se ne propušta. Nadam se samo da će netko i od vas uočiti koristi projekta međunarodne razmjene, a mi vam obećavamo da ćemo raditi na tome da što većem broju studenata omogućimo odlazak u inozemstvo. Naravno, pored razmjena AIESEC radi i realizaciju projekata koje je i do sada radio.

Career Days ponovo u našem gradu

Tako se ponovno počelo s radom na Career Days, ali pored toga uvode se i neke nove aktivnosti. Do sljedećeg broja lista SEF nemojte biti samo jedan u masi studenata. Učinite nešto za sebe. Ako vam je odlazak u inozemstvo prevelik zalogaj, onda učinite neki manji korak. Prijavite se primjerice za bazu podataka koju pravimo za tvrtke sudionike Career Daysa i tako pronađite posao na ovim područjima, pratite naše aktivnosti, posjetite Career Days u amfiteatru sredinom svibnja, postanite naš član početkom sljedeće akademске godine. Jer na kraju krajeva, *it's up to you!*

ANA PERIĆ

Počevši od prvog grafita u povijesti, koji govorio nekoj Evi da dođe do jabuke oko 10 sati, pa do danas, oni ukrašavaju zidove, klupe, ulice, pa nerijetko i svježe obojene fasade. I svaki od njih u nama pobudi neku reakciju (osim onih tipa Mirko&Ivana 12. 05. '86), bilo pozitivnu, bilo negativnu.

Ali svaki nas često nesvjesno ostavi u razmišljanju, pa se pitamo jesmo li zbilja mi studenti samo kavopije koji se nekim čudom aktiviraju u veljači i lipnju, te za dekanske rokove po potrebi. Te i slične misli nam u sekundama prođu glavom, a sve zahvaljujući autoru svima nam dobro poznatog lokalnog grafita koji kaže:

„U Parizu gori, u Koreji ginu,
a naši studenti fuka piju.“

Ali u svim raspravama se postavlja pitanje - **odobravati ili kritizirati grafite?** Neko uopćeno stajalište je negativno, te grafite povezuje s vandalizmom, nekulturnom, uništavanjem tuđe imovine i sl. Ali opet ima i onih koji u odobravajućem duhu govore kako su to samo mišljenja, nerijetko mladih ljudi, koji osjećaju da imaju nešto reći i na jedan kreativan način ukazati na problem u društvu, a napisati to na zid je najjednostavnije jer – pročitati će mnogi, a autori će dobiti željeni efekt.

Grafiti su oduvijek gledani s dva oprečna stajališta, jer dok ih jedni nazivaju bezvrijednim šaranjem, drugi ih zovu vrstom umjetnosti, načinom izražavanja kreativnih ljudi koji se ne žele isticati.

No, izgleda da ni čuvari našeg sveučilišta nemaju ništa protiv ovakvog izražavanja, jer ipak redovito ova vrsta kreativnosti nađe mjesta na

Džaba nam je krečit

zidovima naših fakultetskih institucija baš u vrijeme njihove noćne smjene. Izgleda da su autori grafita, uz to što su kreativni, također i snalažljivi te uvijek pišu grafite u vrijeme kada ama baš nitko ne gleda... Zanimljivo.

Koliko god ja možda podsvesno odobravala grafite kao način slobodnog izražavanja, a to je pravo koje čovjek stječe samim rođenjem, s uvredljivošću istih se ne mogu složiti. Ipak **nije uredu da jednu visokoobrazovnu ustanovu „krasi“ jedan simbol poput srpastog križa.** Sa značenjem simbola svi ste dobro upoznati, pa nije potrebno dalje razvini-

jati raspravu o neprimjerenoosti i uvredljivosti...

Dovoljno je spomenuti da je jedan crnac, koji je bio u posjetu našem gradu, šetajući kroz kampus i vidivši spomenuti simbol, sa strahom u očima upitao: „Je li sigurno ovuda hodati?“

Na vama, dragim čitateljima, ostavljam da odgovorite na njegovo pitanje.

Zanimljivo je to što ćemo hodajući ulicama snimiti plakat koji govorci nešto o nekoj studentskoj večeri u sljedeći četvrtak u nekom novootvorenom kafiću, odmah do njega ćemo pročitati nešto o traženju dva cimera (hitno!),

a onda i oglas koji zauzima cijeli kvadratni metar zida, koji nam poručuje kako netko mijenja sobnu lampu za dvosobnu ili pak jeftino čeka autobus umjesto nas. Nastaviš hod dalje do odredišta, najčešće do fakulteta ili do istog onog novootvorenog kafića s namjerom probati je li kava tu možda drugačija od svih dosadašnjih, pogled će nam se zau staviti na novom zidu, također ukrašenom sprejem, a ukras ovaj put glasi:

„Najveće katastrofe su Hiroshima 45, Černobil 86, Windows 98“

A odmah do popisa katastrofa stoji jedan napisan u

sličnom duhu:

„Newton je umro, Einstein je umro, a ni je se ne osjećam baš najbolje u zadnje vrijeme...“

Nikako ne smijemo zaboraviti u članku i par redova posvetiti i pravim Bosancima koji su bolji od lažnih Mostarača. Dugo sam taj grafit isписан crvenim sprejem na zidu (a svi znate točno na kojem zidu) gledala svaki put kad bih nakon iscrpnih predavanja napuštala tu fakultetsku ustanovu, al' i to se nedavno promjenilo. **Danas mi se po izlasku s Fakulteta pruža širok pogled na drugi grafit, ovaj put se Bosanci i Mostarci naziru iz pozadine, a glavni akter je neki Željko.** Komšić, ako se ne varam. Razmišljala sam što bi se dogodilo kada bi se u ovom gradu osiguralo par kvadratnih metara, par zidova samo za ove umjetnike... Bi li i dalje grafiti pod okriljem noći pronalazili mesta na zidovima između studentske „kapije“, pa preko vojničkog do Ekonomije i one knjižare gore na vrhu?

Pa, ako ikad doživimo ovih osiguranih par kvadratnih metara, vrlo brzo ćemo saznati i odgovor.

I nakon ovog članka i dalje će postojati različita mišljenja, ali to je normalno, jer nije

nikakva tajna da svi dijelimo različite stavove. Na vama je hoćete li se prikloniti vladaju-

ćima ili pak oporbi. Ja se osobno nadam da ćete prije odluke uzeti sve varijable u obzir, a ja ću vam ukazati samo na neke poput: osjećaja onog čovjeka koji je vlasnik onog zida na kojemu je osvanuo grafit, ponosa autora toga grafita kada čuje kako se priča o onome što je on napisao pod okriljem tame, osjećaja osobe koja se nađe u negativnom smislu prozvana kroz neki grafit i kao još jednu bitnu varijablu uzmite gorljivost autora ove vrste umjetnosti koja je vidljiva kroz sljedeći grafit koji kaže:

„Odem do Berlina da napišem grafit, a oni sruše zid.“

No, na čiju god stranu stali autori grafita su ipak ostavili trag. Zid i ulica su bili njihova galerija, a mi možemo i dalje kritizirati, odobravati ili se samo nasmijati nečijim dosjetkama koje su ostavile trag jednog vremena na nekom svom, neuglednom zidu.

Sve u svemu, badava nam je ličiti zidove ili kako to piše na jednoj svježe obojanoj fasadi:

„Džaba ti je krečit!“

Poš'o narod
u kino!

U razmišljanju
koji film igra
večeras...

Filmska čarolija

UREDNIŠTVO LISTA SEF

Mjesto radnje: Iza sedam brda, seđad dolina, nalazi se kotlina zvana Mostar i ima tamo jedan sveučilišni kampus, e pa tu!

Vrijeme radnje: Nažalost XXI. stoljeće, 2007. godina

Osobe: Nebitne

Članovi uredništva lista SEF na svom redovnom sastanku, došli su do jedne (barem za nas) genijalne ideje, a to je napraviti film koji upravo gledate u obliku stripa.

Zanemarimo ideju, već smo prešli na radnju, a to je da je skupina studenata

odlučila krenuti u kino. Na svom putu prema kinu susreću dvije kolegice koje su raspravljale o uobičajenim studentskim pitanjima. Prepoznavši svoje kolege, kolegice su ih upitale kamo idu, na što su oni odgovorili, naravno, da idu u kino! I kao što se može vidjeti kolegice su ostale u čudu jer nisu znale da se otvorilo novo kino u njihovom gradu!

Vrhunac radnje: Mostar u XXI. stoljeću bez kina!

Zaista, zar je moguće da jedan grad od sto tisuća stanovnika još nema kino. Smatramo da je ovaj vrhunac ravan nu-

klearnoj katastrofi. Za ovaj vrhunac, kao i za još mnogo drugih vrhunaca u našem gradu, ne bojte se, nitko nije kriv, nema se tu koga kriviti!

Ponekad se zapitamo zašto svi izlazimo samo na Staro, u Novi tržni ili svatko već u svoju najdražu birtiju. Možda, kad bi nam se pružila koja druga mogućnost, ili alternativni izlazak, bismo uspjeli razviti neku kulturu, ali ovako smo bliže razini neandertalaca u XXI. stoljeću.

Rasplet: Naš vrhunac nema kraja!

The end, s velikim krajem !

**"Mi nikada nećemo
spremiti ovaj ispit..."**

**"Od kada mi
imamo kino?"**

**"Kakvo, bona, kino,
gdje su ovi
krenuli?"**

**Ovo je naše kino, na
razini neandertalca.**

Čitate na vlastitu odgovornost!

JOZO RAJIĆ

Ništavilo! Mrak! Potpuna otupjelost tijela i umu! Tako sam se osjećao kada sam unio i posljednje podatke ankete o čitanju u Excelovu tablicu. Nakon što mi je taj čudesni program izbacio tražene postotke, obuzela me taka rezigniranost da sam pola sata tražio glavu da se počešem.

Čemu ovolika dramatičnost, pitate se?

Radi se o anketi o čitateljskim navikama naših studenata. Anketu je samoinicijativno proveo autor ovog članka na 100 studenata 3. i 4. godine Ekonomskog fakulteta. Dvije završne godine su odabранe jer su se studenti već odavno adaptirali na novi životni prostor, naučili su uskla-

diti slobodno vrijeme i fakultet, te bi im prema tome, ostalo dovoljno vremena za naučiti o čemu se to priča kada se spomini neki Moby Dick, a ne radi se o onome čelavom pjevaču.

Potaknut zaprepaštenim licem jednog svog prijatelja kada me video kako izlazim iz gradske knjižnice noseći dvije knjige od po 400 stranica, odlučio sam provjeriti koliko naši studenti u stvari čitaju.

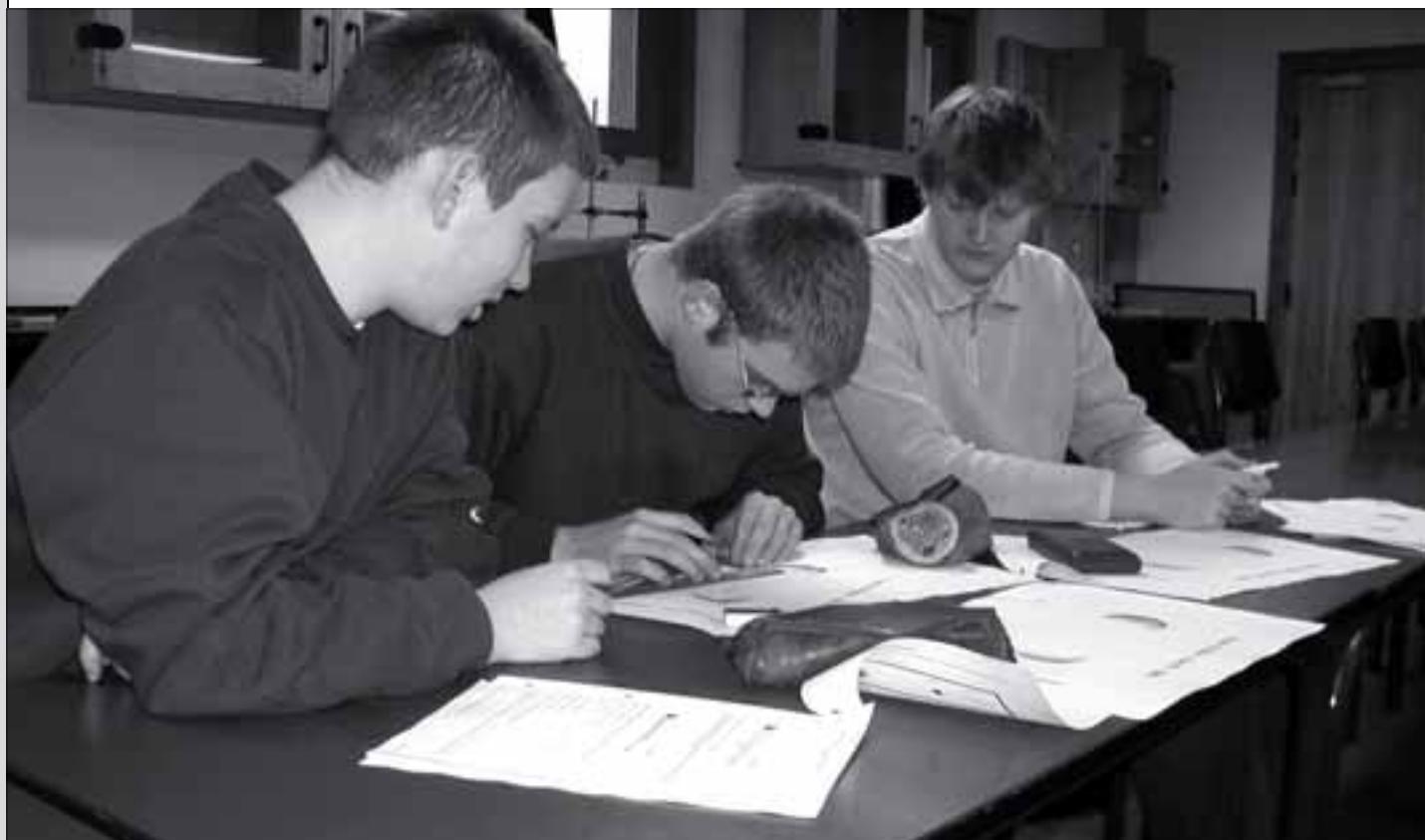
Počelo je, kao i sve na našem fakultetu, problemima. **Natjerati studenta da odgovori na 8 (slovima: osam) pitanja, od kojih je 5 (slovima: pet) na zaokruživanje, stvarno ne bi trebao biti problem.** Ali, ne lezi vraže, najdraža rečenica studenata u Mostaru: „**Nemoj**

mene, molim te“, i ovdje je došla do izražaja. Koristeći svoju bogomdanu krunu konstituciju (190/86), uspio sam natjerati nekih stotinjak ljudi (s djevojkama je bilo lakše, valjda zato što su sitnije), da posvete minutu zaokruživanju.

Rezultate tog procesa možete vidjeti u danoj tablici.

35% studenata uopće ne čita!

35%!!! A oni bi jednog dana trebali voditi tvrtke, institucije, gradove, pa i samu državu! Zamislite scenu u kojoj jednom od tih 35% dolazi šef i kaže: „Kolega, pa vi ovdje radite Sizifovski posao!“ A ovaj će smireno na to: **„Ništa se vi ne bojte šefe, ovdje su svi naši, nema stranaca.“**

Nadalje, svaka čast onih 17% koji trenutno nešto čitaju, i onih 27% koji su nešto pročitali prije mjesec. Ali 36% ljudi je zadnju knjigu pročitalo prije više od godinu dana! Zbog toga i ne čude odgovori poput Ana Karenjina, Zlatarevo zlato i Romeo i Julija, na pitanje koju knjigu ste zadnju pročitali. Pa to se čita u 2. i 3. razredu srednje škole. Što tek reći na odgovore tipa Šuma Striborova, Junaci Pavlove ulice ili Družba Pere Kvržice? Ponovno tražim glavu kako bih se počešao.

Inače, najčešći odgovori na to pitanje su, naravno Ana Karenjina, Ime ruže te sveprisutne knjige „duhovnog gurua“ daňnjice, Paola Coelha.

Još jedan fascinantan podatak je da, u vremenu kada su knjige napokon izišle iz knjižara za „elitu“ i prodaju se po smiješnim cijenama, **25% studenata nikad nije kupilo knjigu**, a 39% ih je to učinilo prije više od godinu dana. Zbog toga ih 51% ne zna naziv knjige za koju su zadnji put izdvojili svoje novce.

To, da je samo 15% studenata učlanjeno u neku javnu knjižnicu, ne treba posebno obrazlagati. Time bi se trebao pozabaviti kakav dobar sociolog, a zašto ne i psiholog.

I šećer na kraju. **26% studenata**

pročita 0 (slovima: nula!) knjiga godišnje!!! To znači kako oni nisu u stanju izdvojiti jednu minutu dnevno kako bi godišnje pročitali knjigu od dvjestotinjak stranica. Kako uopće ti ljudi komuniciraju? Znakovnim jezikom?

56% studenata pročita jednu do pet knjiga godišnje. Iako smatram kako više ima ovih koji pročitaju jednu, pet knjiga godišnje je tužno. To je jedna knjiga svakih 10 tijedana. Pa toliko pročita moj mali brat u 3. razredu osnovne!

Malu pohvalu zaslužuju oni koji čitaju 6-12 knjiga godišnje, a duboki naklon i poštovanje za onih 5 ljudi od 100, koji čitaju više od jedne knjige mjesечно. Smatrajte se zasebnom grupom, koja ima svako pravo smatrati se posebnom.

Sva pitanja u ovoj anketi su se odnosila na izvannastavnu literaturu.

Iako ćete u ovom broju SEF-a naći članak moje kolegice koja spominje kako vrag nosi nekakvu Pradu, ako se ovo stanje ne promijeni, vrag bi mogao početi nositi nas.

PS. Hvala svima koji su ispunili anketu, a posebno onima koji su to učinili dragovoljno.

Anketa je izgledala ovako:

1. Čitate li knjige?

a) da	65%
b) ne	35%

2. Kada ste zadnji put pročitali knjigu?

a) trenutno je čitam	17%
b) prije mjesec dana	27%
c) prije pola godine	9%
d) prije godinu	11%
e) više od godinu	36%

3. Naziv zadnje knjige koju ste pročitali?

anketiranih zna naziv	85%
anketiranih ne zna	15%

4. Jeste li učlanjeni u neku od javnih knjižnica?

a) da	15%
b) ne	85%

5. Kada ste zadnji put kupili knjigu?

a) protekli mjesec	12%
b) proteklih pola godine	15%
c) proteklih godinu dana	9%
d) više od godinu dana	39%
e) nikada	25%

6. Naziv knjige koju ste zadnju kupili?

zna naziv	49%
ne zna	51%

7. Koliko knjiga pročitate u godini dana?

a) 0	26%
b) 1-5	56%
c) 6-12	13%
d) 12 i više	5%

8. Koju vrstu književnosti najčešće čitate?

a) beletristiku	15%
b) klasičnu književnost	25%
c) publicistiku	15%
d) ostalo	45%

Najtraženije knjige iz ekonomije - postoje li?

ANA PERIĆ

Pripremajući se za pisanje što kvalitetnijeg i vama, cijenjenim čitateljima, što zanimljivijeg članka, dobila sam još jednu potvrdu ljudske ograničenosti. U potrazi za statističkim podatcima koji bi mi odgovorili na pitanje postavljeno u naslovu, zatražila sam pomoć od Google-ove tražilice.

Na upit koje su najtraženije knjige dobila sam odgovor da su danas, citiram, naravno najtraženije knjige „pomoći i samopomoći“ koje još nazivaju i aspirin-knjigama, apaurin-knjigama i slično.

Ovaj podatak neću osobno komentirati, tu analizu napravite sami za sebe. Nadalje, još uvijek se pitam je li me iznenadila činjenica da među najtraženijim knjigama raznih on-line izdavača te raznih knjižnica s ovog područja (i malo šire) nisam pronašla nijednu stručnu ekonomsku knjigu. **Ekonomsku znanost na ovom polju su ipak nadmašili vrag koji nosi nekakvu Pradu, žene koje trče s vukovima, život na visokoj peti, neka gejša, a i Beckham koji je iznio svoju**

stranu. Zaboravih još spomenuti i gospodina Harryja Pottera s ostatkom družine. No kako je moje mini istraživanje teklo, sve više sam otkrivala i pozitivniju stranu cijele priče.

Činjenica je da danas djeluje mnogo poduzetnika, da zauzimaju jako veliku i bitnu ulogu u društvu, te da je ovo veoma složena aktivnost koja zahtijeva donošenje važnih odluka. A donošenje ispravnih i pravodobnih odluka vezano je uz posjedovanje vještina, znanja i informacija. A upravo stručna literatura s područja ekonomskih znanosti pruža sve potrebniju i cijenjeniju informaciju. Budući da ovdje pričamo o ljudima koji već djeluju kao poduzetnici, oni čitaju i traže knjige koje nisu napisane za „fakultete“ već je riječ o praktičnim priručnicima namijenjenim „običnim ljudima“. Kao jednu takvu knjigu izdvajam Funky business autora Kjell A. Nordstroma i Jonas Ridderstralea. Knjiga je pisana na vrlo svjež, zabavan i duhovit način, pa se može preporučiti za čitanje baš svakome. Autori knjige se nalaze među 50 najutjecajnijih mislilaca me-

nadžmenta na svijetu i ta činjenica itekako pridonosi tome da je ova knjiga jedan od najprodavanijih naslova u sferi stručne literature i publicistike.

No, ovaj članak bi izgubio sav svoj smisao kada se ne bismo osvrnuli na nama blisku sredinu, a to su studenti.

U razgovoru s našom knjižničarkom, gđom Lucijom Mikulić-Perić dobila sam dosta zanimljivih i nadasve obećavajućih podataka.

Priznajem da sam došla na taj razgovor s mišljenjem kako naši studenti ne čitaju ništa osim onih tankih, popularno prozvanih kratkometražnih skriptica koje se šire po fakultetu kao kakva bolest.

No, ispostavilo se kako **naša knjižnica ipak ima posjetitelja** koji čitaju knjige s ekonomskom tematikom. Doduše, većinom su tražene knjige koje predstavljaju osnovnu literaturu ispita naših profesora, ali ima i onih koji u cilju izgradnje svog znanja pročitaju i poneko štivo na engleskom jeziku.

Naravno, takvi su rijetki, ali su zaslužili da ih spomenemo u ovom članku. Stanje je još uvijek daleko od onog kakvo bi trebalo biti, počevši od same ponude knjiga koja je relativno siromašna i zastarjela, ali to opet ne opravdava nisku potražnju za njima. Još jedan zanimljiv podatak je taj što su posjetitelji naše knjižnice većinom studenti završnih godina fakulteta čemu je uzrok, najvjerojatnije, nedovoljna informiranost o djelovanju i radu naše knjižnice kod mlađih naraštaja koji nerijetko do potrebne literature dolaze na teži, a itekako skuplji način.

Odgovorni za ovu pogrešku neka se sami prepoznaju.

Za kraj jedna, možda za neke nova i korisna informacija:

Ako u sklopu vaše standardne turneje do Ekonomskog fakulteta kako biste vidjeli ima li što novo na „ploči“ krenete lijevo od te ploče do kraja hodnika, doći ćete do jednih vrata na kojima jasno, velikim slovima piše ČITAONICA. E pa, u prostoriji iza tih vrata se nalazi i knjižnica. Posjetite je nekad.

ZOSTER FESTIVAL BUDALA

ANA DŽIDIĆ

Sve popularnija mostarska rock skupina **ZOSTER** održala je promociju svog najnovijeg albuma Festival budala **2. veljače 2007.**, u sarajevskom klubu CDA.

Riječ je o predstavnicima alternativne rock scene na prostorima Bosne i Hercegovine.

Njihov prvi album Ojužilo objavljen je 5. kolovoza 2005. godine i od tada bilježe samo uspjehe. Na ovom albumu se nalazi 12 pjesama, a neke od

njih su Majka Jamajka, Policija, Hercegovina...

Teme njihovih pjesama su uglavnom socijalne, a momci su opjevali skoro sve aspekte današnjeg života u zemlji poput korupcije, lažnog (sumnji-vog) morala itd.

Promocija njihovog dugo očekivanog drugog albuma FESTIVAL BUDALA u Mostaru je održana 16. veljače 2007. godine u diskoteci The Bridge.

Momci su održali koncert i u susjednoj Hrvatskoj, Sloveniji, a i svakim danom je sve veći broj zaljubljenika u njihovu glazbu u kojoj se vjerojatno mnogi nalaze.

I kod ovog albuma ostali su vjerni svojoj socijalnoj tematiki i ne sumnjamo da će i ovaj album ostvariti veliki uspjeh.

Grupa ZOSTER osnovana je u jesen 2000. godine. Naziv grupe nastao je nakon što je jedan član prebolovao isto-

meni herpes.

Članovi grupe su:

Mario Knezović – glavni vokal i gitara

Boris Gutić – saksofon

Atila Aksoj – gitara, klavijatura, udaraljke i vokal

Dražen Planinić – bas i vokal

Marko Jakovljević – bas i gitara

Goran Rebac – bubenjevi, marimba, udaraljke i vokal

Studenti – profesori bez pobjednika

UREDNIŠTVO LISTA SEF

Nakon dugo vremena studenti i profesori su pronašli jedan drugi oblik komuniciranja osim predavanja, a to je sportsko druženje, loptom jedni protiv drugih. Moramo istaknuti da je prijedlog bio zajednički; studenata – željnih novih dokazivanja, usavršenih i na drugim područjima osim akademskim; te profesora – koji su svojim iskustvom i mudrošću, iako uz poneki kilogram viška, jako dobro i rutinski obavljali svoj dio posla i bili dostojan protivnik.

Vrlo je važno istaknuti da je ovo jedini oblik ovakvog druženja na Sveučilištu, a uskoro se nadamo da bi mogao postati i tradicija. Ovakvim oblikom druženja pored standardnih ciljeva:

U zdravu tijelu zdrav duh, svj za jednog jedan za sve, sportom protiv droge... i sl., željeli smo naravno bolje upoznati, te probiti barijere profesora i studenata kroz jedan oblik rekreacije i neformalnog druženja. Također, ono što kroz ovakve susrete želimo potaknuti je pomalo uspavani sportski život na Sveučilištu i toliko priželjkivano osnivanje sportske sekcije.

No, vratimo se samim susretima. Ekipu profesora predstavljaju: Zdenko Klepić, Marko Tokić, Damir Lucović, Željko Marić i Nikola Papac. Za sastav studenata do sada su igrali: Marin Kordić, Ante Džidić, Zoran Ćavar, Anton Kordić, Ivan Čorić, Antonio Vrljić. Do sada je odigrano par susreta. U prvom susretu studenti protiv profesora, vodila se mrtva utrka za prevlast i dominaciju na terenu, ali rezultat je, kao što i naslov govori, završio izjednačeno. Na drugom ovakvom druženju igrali su zajedno profesori i studenti protiv ekipa novinara. Zajedno smo jači, tako neki kažu, a da je to zaista tako potvrdio je i ovaj susret jer su profesori i studenti zajedno pobijedili novinare.

Potičemo svaki oblik ovakvog druženja i svakako da se trebaju nastaviti.

Bez obzira na sve pobijedio je nogomet i druženje.

HYPO GROUP

ALPE ADRIA

LEASING

BAER®
COMPUTERS

AMD **ASUS** ATI

SVE ZA RAČUNALA
NA JEDNOM MJESTU

KVALITETNO RENOVIRANI TONERI
ZA SVE VRSTE PISAČA

OKI
PRINTING SOLUTIONS

EPSON

Canon

LEXMARK

BRZO KREDITIRANJE!!!

Završite kupovinu na kredit
u roku **10 minuta**

D-Link
Building Networks for People

benQ

Enjoyment Matters

BAER: KRALJA ZVONIMIRA 21 WWW.BAER.BA 036 325 301

FRAM ZIRAL d.o.o. Mostar

Put za Aluminij b.b.
tel./faks: +387 36 351 281
www.fram.ba
fram@fram.ba

**GRAFIČKO
PODUZEĆE
MOSTAR**

grafička priprema
tisk
dorada
naklada
knjižara